

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 419588 - PREZIOA: 10 PEZETA

ELGOIBAR

PEDRO MIGEL URRUZUNO

Ikastola berria zertan den

P.M. Urruzuno ikastola berriaren arazoa, norbaitek geldi dagoela uste izatea baliteke. Diru eske haundi hura egin zenez geroztik ez baita aukera haundiegirik izan kanpaiak dinbi danba jotzeko. Izan ere, honelako gauzetan, beti ohi da korapilo bat edo beste askatzeko. Ustez eta askaturik zeudela uste genuenean, beste zenbaitekin, lehengoak baino haundiagoekin topo egin dugu. Hala ere ez da herria ahaztu zaigulako, are guttiago geldi gaudelako.

Ikastola berriaren gora beherak direla eta, su ta fu lanean diharduen taldeko lehendakari Joanjorengana jo dugu. Hona, zer esan digun.

—oOo—

Bi gauza aipatu behar dira: zer-nahi gauza egin nahi delarik bete behar diren legeak batetik eta, bestetik, ikastola berria finantziazteko beharko den dirua.

Herrian bildu dugun diruari esker 13.749 m.²ren jabe gara. Arkitektoak lehengo plan parzialaren planteamentua egin zuen; hasierako plan horren lur-jabe guztiekin bildurik berorien onitzia jaso zuen. Bileran honetan, reparzelazioa markaturik geratu zen; hau, oso gauza interesgarria da. Plan parzial hau aprobatazea oso komenigarria da. Izan ere, hontaraz gero, gure terrenoen edificabilidada sal dezakegu; behetik jota, ordaindu genuena eskuratuko genuke.

Bestalde, 8 gelaren partez 24 egiteko eskabidea ere egin dugu. Alderdi honetatik eragozpenik izango dugunik ez dut uste, zeren eta orain bereon 13 gela baititugu.

Lan guztia burutzeko aparteko laguntzaile bat izan dugu. Ikastolaren eragile bizkor den Ulazia jaunna. 24 gelen proiektua eska eta, egin ere, berak egin du. Bitan izan da Madrilen, Arkitektoen ministeritzan. Hango iritziak jaso nahi izan ditu, norma guztiak gisaz bete ahal izateko. Segurantz haundi honekin, Arkitektoen kolegioan pasa dugu, bai ordaindu ere. Hau egin eta gero, E.G.B. transformazio eta klasifikazioak betetzeko, proiektorearen kopla bat Delegaziora bidali dugu.

Herriko etxean ere agertu gara: gure obra nolakoa izango den adierazi zale, bai egiteko baimena eskatu ere. Plan parziala aprobata bitartean, ezin dezakete baimen ofizialik eman, baina delako extra-ofizial hori eskura dugu, eskola-etxeren beharraz ondotoxo jabeturik baitira.

Beraz, orain bereon nahi izanez gero, obrei hasera eman dakieke.

Obra egiteko 40 miloi beharko dira. Nun bil? Zer egin?

Ez dugu garbi ikusten. Halare, edonork badakienez, ikastolako gora beherak beti izan ohi dira haundiak eta latzak. Bildurraren bildurraz egin gaitzek besoa antxumaturik gera. Bukatzeko bildurrez hasten ez denak ez du sekula bukatuko. Bide batzuk badira dirua ateratzeko. Guk gaurkoz egingo duguna hau da: optimismo baikorrez aurrera begiratu eta ahal denik eta ondoena eskabideak egin. Lehenik geu egon behar dugu sinetsirik eta gero besteei sinets erazi, dirua eman beste erremediorik ez dagoela.

—oOo—

Ordaindu behar dena ez ordaintzea ere, dirua biltzea da. Ikus:

—Haziendako zergak: kooperatiba denez, «protegida a efectos fiscales» dago.

—Herriko etxeari ordaindu behar zaizkionak: plus-valia eta obra egiteko baimena ordaindu behar dena. Tasa hau kentzeko eskabidea egin dugu, eta halaxe gertatu ere, kendu egin dizkigute. 13.800 m.²ren plus-valia eta 40 miloitako obra baten lizenziaren tasa ez zatekeen txantxetako trakadia.

Epearen barruan, 74-7-30ean, ministerioak dokumentazioa eskatu zuen; eskatu zuena bidali zitzaion, konstruziorako eta ekipamendurako kostuan subentzio eskabidea eginez. Oraindik ez da erantzunik jaso.

Interes soziala argitzen duen eskabidea ere egin dugu. Honek lortzen ditu kreditu ofizialak, nahiko modu onean gainera.

Hau dena eginik ere, ez da aski. Gauza guztiak zuzen eginik ere nahiko lan bada, izan ere, ikastola izateak bakarrak nahiko karga ne-

gatibo baitu erakunde ofizialen aurrean. Beste eskolekin gonparatuta, laguntza kontuan beti azkenak izango gara, nahiz eta guk gauzak zuzen taxutu eta zuzen eraman nahi izan.

Bestalde, ezain daiteke aipatzeko utz, Cari de la Cruz elgoibartar andre txit agurgarriari egin diogun eskabidea. Eskabide serio xamarra egin diogu. Hortik ere zerbait baino gehiago espero dugu.

—oOo—

Lehen aipatu dugun 13.800 m.²ren edificabilidadarearen salmentaz ere kontatzen dugu.

Beraz, denboraren poderioan, dirua lortu dezakegu, baina, dirua orain behar dugu, etxea jaso ere orain jaso behar baitugu. Inolaz ere, Aurrezki Kutxengana jo beharko dugu, kreditu-zubi edo honelako zerbait iristeko.

Eta azkenik, berriz ere, lehen hain jator portatu zirengana jo-ko da, lantegi eta laguntzaileengana. Gurasoen kuotak ere jasoko dira noski, halako batez gure amesteko ikastola jasorik eta ederrik ikusteko. Elgoibarko euskararen onerako izan bedi.

Gaur bertan azalduko da ikastolaren maketa eder bat. Herrian eta herritarrek egina da. Maketaren arduraduna eta motorra A. Gorostiza «maixua» izan da. Eman du jaun honek ejenplu bikainik, gero-koen isplu garbi izango denik!

Bospasei etxagileri presupuestoa eskatu diegu. Erantzunen zai gauda. Etxagilea nor izango den jakin ordukoxe hasiko gara etxea, ikastola, ailtzatzen.

Esanak ederrak badira eginak ho-beak izan daltezela.

Etxepetarrek

NON ZER

Euskal Abestiaz (II)

Mendizabal . . . 3 gn.

Urrearen eta petroliaoaren borroka

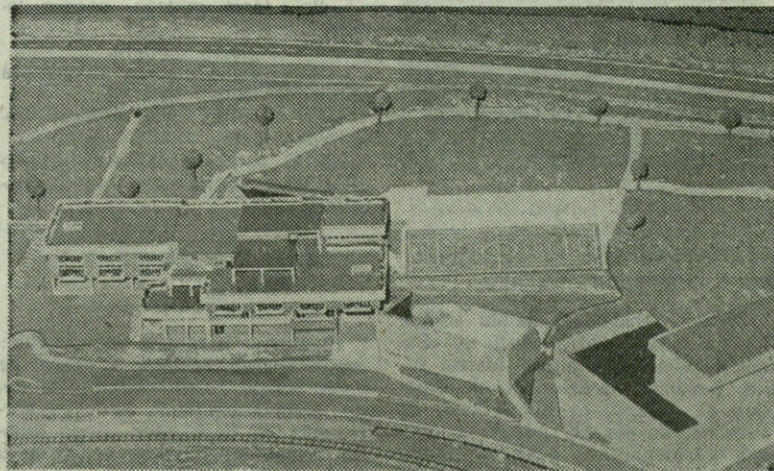
Ansola 5 gn.

Olentzero ere heterodoxo?

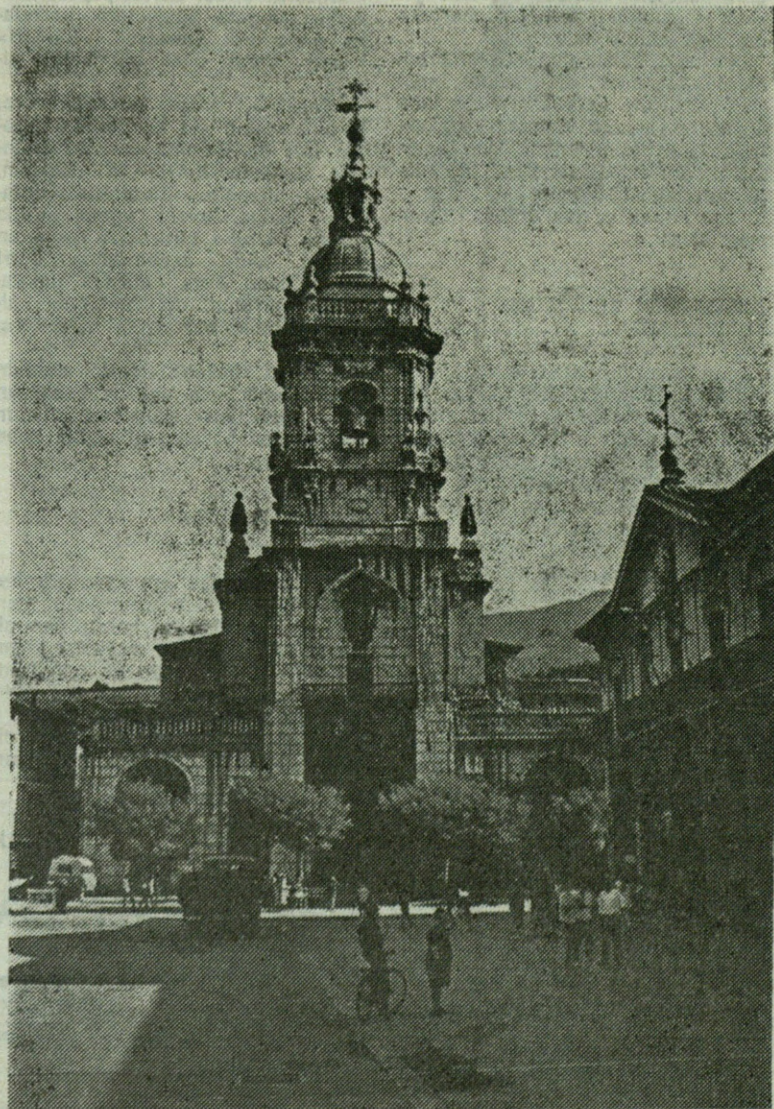
Lete 7 gn.

La Iglesia hace politica

Goenaga 9 gn.

Ona hemen PEDRO MIGUEL URRUZUNO Ikastetxe barriaren maketa. STY-FUN lantegiak eta A. Gorostizaren zuzendaritzapean egina

'BASARRI' JAUNARI, PATXADAZ

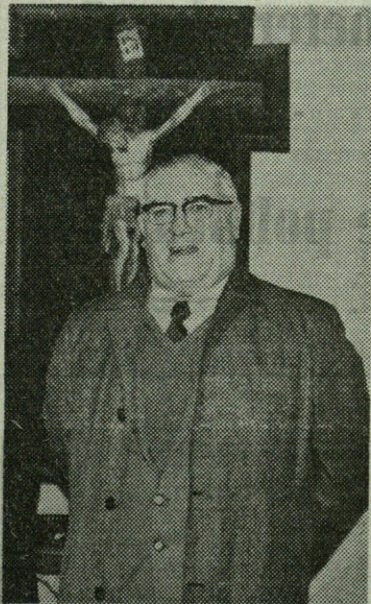
MINDU EZ... TRISTATU

Abenduaren 29ko. ZERUKO ARGIAren, «Zenbat Gara» sailean eta Bertso-Paperak eta Euskal Prensa izenburupean, artikuluak bat idatzi nuen. Igande berean, «Basarri» jaunak, «La Voz de España» egunkarian, honako hau idatzi zituen, beste zenbaiten artean:

Aste ontako «Zeruko Argia'n» eztenkada zorrotzez dator euskal (kazetari) ospetsua. Min artu zuan nunbait «Mendaro Txirristaka'ren» omenezko bertso sariketakorako bidali ziran bertso sail asko «La Voz de España'ko» euskal zatian argitaratu ziralako. Beste ainbat eta ainbat euskaltzale poztu egin ziran, baiña «Amatiño» mindu, itxurak diranez.

...Bestalde, adiskide, apaltasunetik oso urri zabilta, ta orrekin oso gutxi edertu dezu zeure burua...

Aldez aurretik erregutuko nioke irakurleari ene lantxo berriro irakur lezan, «Basarri» jaunarengandik horrelakorik merezi ote zuen ala ez, nork bere iritzia izan dezan.

gabe euskal zatia egunero irakurtzen dutenak.

Ehundaka, bai, «Basarri»-ren orri-aldea euskaraz bakarrik irakurtzen duten irakurleak. Ehundaka ez da gero asko, baina daitekeena, noski, horrelako inkestarik noiz eta nola egin duen ez dakigun arren. Nere aldetik anekdotatxo bat kontatuko diot, pixka bat baretze aldera edo...

Idazten hasi berri nintzela irakurle batek esan zidan:

—Ahalegintzen nauk hbreak irakurtzen baina... «Basarri»-ri errazago irakurtzen zioat.

—Behar bada, gaia errazago edo...

—Ez gaia bakarrik, dena duk errazago...

—Bai, lerro motzak, esaera laburrak...

—Eta argiago, gainera.

—Behar bada giputza irakudtzera ohiuagoo izango halz eta...

—Ze giputza? Nik erdaraz irakurtzen zioat!

Horra, ustekabeko, barru-barruko aitomena... Mindu ez, ordea, tristatu.

propagandarik egiten. Soldata berdina jasotzen dut nik ZERUKO ARGIAtik zein beste edozein aldizkaritatik. Bada hori esan ez dezakeenik. ZERUKO ARGIAra bidaltzen diren bertso berriekin ez dut nik nere sailik beteko, ez osatu eta ez erraztuko. Bada hori ere esan ez dezakeenik.

Uste dut, benetan, bertso-jartzailen zenbat buru hainbat aburutako euskal aldizkariak baditugula, oraindik behintzat. Gure bertsolarien iritzia eta pentsaerak gaur eguneko euskal aldizkarietan sar daitezkeela uste dut. Horrenbesterik badugu. Hoi lanak euskal aldizkarietan argitara emanak ikusi nahi nituen eta nahi ditut. Ez beste.

Hiru urtetako esperientzia baino ez dugunok euskal prentsaren garrantzia sumatzen dugu. Hogeita hamar urtean diharduenak, oster, poztu egiten, sariketa batetako bertso berriak gehienak erdal aldizkari batetara bidaltzen direlako.

Gu, ordea, ez poztu eta ez mindu... tristatu, xoil xoil...

PERTSONALIZATU

Egoera zehatz bat salatu asmoz idatzia zena, beretzat hartu du «Basarri» jaunak. Txitentzat idatzia zena, beretzat hartu oialokak. Nonbait ez dakigu, ez dugu ikasi, ez ezer esaten eta ez irakurtzen, gauzak pertsonalizatu gabe. Defentsibari ari gara beti, ze dakit zer nolako beldurrak eraginda edo, edozeingana salto egiteko prest. Kateko txakurrak ez luke hobeto egingo. Nonbait ez ditugu gure etxe baita, gure jokararen oinarriak, seguru ikusten. Hainbat urtetako jokabide aspergaitza noiz lehertuko ote den beldur edo.

Hainbat irakurletan euskal prensaren garrantzi eza salatu nahi izan nuen, eta ez «Basarri»-ren lana hankaz gora bota. Hainbat «euskal» irakurlearen kontzientzia eza agertarazi, eta ez «Basarri»-ren lan mota gutietsi.

Eta honek ez nau mindu... tristatu baizik.

IDAZLEAREN ERRESPONTSABILIDADEA

Sail konkretu bateko idazlea gutitan izan daiteke bere irakurlegoaren eskasiaren errudun bakar (bere trbiunaz azpikoz baliatzen ez bada, behintzat). «Basarri»-k bete dezake (betetzen duen ala ez, ez naiz ni esaten haisko) bere zeregin eta funtzioa, sail batetan zein bestetan. Baina bere sailletara mugatze den irakurleak ez du, hala ere, bere zeregin eta egin beharra erabat betetzen. Ezta hurrik eman ere.

ZERUKO ARGIA hontean, «Mutiozabal»-ek, «Amatiño»-k, herrietako berri emaleek... bete dezakete beren zeregina, baina gainontzeko artikulu sakonagoak irakurtzeko bere burua hiru sail hoitara mugatzen duen irakurleak ez du, ordea, berea betetzen.

Eta hau, «Basarri»-k nahi badu ala ez badu nahi gertatzen delako, irakurleen eskasia sumatzen dugulako, tristatu egin gara, ez, ordea, mindu.

IRAKURLEAK «ZIENTOKA» OTE?

«Basarri»-k dioenez, ta auxa jakin bear dezu: zientokak dirala «La Voz-en» erdel zatiari kaosrik egin

TALDEAK, KONDENAZIOAK ETA BAKEA

«Basarri» jarraitzen da esaten: «Amatiño»-ren taldetik kanpora ez daog euskal kontzientziarik, ez dago jakintza mailarik, ez dago nortasunik, ez dago ezer. Ango Bularik artzen ez dutenak ez daukate barkazorik: kondenatuak daude. Nora goaz jokabide onekin, lagun? Onela lortuko al degu euskaltzaleon alkartasuna? Onela egingo al ditugu pakeak? Toki onean zegok Erroma!

Gezurra dirudi bertso-paperei buruzko googeta batzuetatik horrelako ondorioak ateratzea. «Basarri» jaunak, berak esan eta berak sinetsi.

«Basarri», antza, oraindik ere, bula, barkazio eta kondenazio giotan bizi da. Erroma garaile, oraindik. Taldeen berriz ez dezagun, ordea, hitzegi. «Zientoka» kontatzen dakien horrek kontatzen dezala urtean barruko hirurehun egunetan zenbat talde desberdinen berri eman duen bere «atalaya montañera» horretan, eta zenbatena, aldiz, besteok, berrogeita hamar eskasean.

Bakea... bakea... nork, norekin eta zergatik. «La Voz de España»-n orain arte ikusi ahal izan ditugun moduloetan bakea egitekotan, hobe da... gerra.

EUSKAL PRENTSA

Euskal prentsa promozionatu beharra azaldu nahi izan nuen, bertso-paper sariketako bertso berriak euskal aldizkarietan argitara eman beharra azaldu nuen, ez berau inportanteena delako, hori ere egin beharra dagoelako baizik.

Euskal aldizkariak aipatzen nituen. Ez nuen ZERUKO ARGIAren

EGIAZKO HAUZIA

Baina egiazko hauzia ahaztu zaigu, bertso-paperak eta euskal prentsa, alegia.

Berriketa asko, baina nik proposatzen nuenaren aurka ezer guti. «Basarri»-k epea aipatzen du arrazoi bakar bezala. Astekari batetan ez omen dago bertso-paperak denboraz argitaratzeko astirik. Gure asteroko ta aldizkarietan argitaratu zai egon balira ondo jaiok zueden —dio «Basarri»-k—. Goizeko amaiketaren trenaren artean ta arratsaldeko bostetan estaziora joatea bezela da orl.

Ez horrenbeste. Onenean ere egunkari bati astekari bati baino sei egun beranduago bukatzen zaiola epea, baina, edozein modutan, azken batez, hari ere bukatu. Soluzioa ez da batere zaila. «Basarri»-k berak ere sumatuko luke, baldin ordaina aldrebes baletorkio.

Problema ez da, ez, epea. Problema sakonagoa da. Problema agian, hainbat eta hainbat euskaldunek ez dutela euskal aldizkariak kontutan hartzen (erdal itzulpenik falta zaie, nonbait), ez kolore batetakoak eta ez besteak. Eta, hori, kontzientzia eza da, interes falta, heziketa eskasa eta nortasun urria.

Dudarik ez dugu, bertsolariak, bertso-jartzailak eta bertsozaleak herri xume eta ezjakina baino jantziagoak ditugula euskal kontzientzia, interes eta nortasunez, eta hoiel zuzendua zen, hain zuzen, gure lantxoak.

Euskal Herriak bere burua altxatuko badu, bere euskal prentsa beharko du izan, euskal mundu, ikuspegi eta interpretazio baten lekuko. Eta aldizkari bat, azken batez, ez du doza erdi idazlek egiten, irakurleek baizik, parte hartzen duten irakurleek, batik-bat.

AMATIÑO

MUEBLES

URRETA VIZCAYA

1920'an sortutako etxea
ERREDIZAK - EDERGALLUAK
EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

URRUTIKO VENEZUELA

Zonbait euskaldunek badaki, jakin, Venezuela nun den eta zer den. Esan gabe doa, noski, laterri hau Hego Amerikako aberatsenetakoa dela eta hain zuzen ere, Hego Amerika horren ipar aldean dagoela finkaturik.

Ene asmoetarako, ordea, hau denau eta gehiago jakitea ere ez zait aski, zeren beste joera batek narama lantxo hau idazterat. Venezuela, berez, gauza huts bat izango litzateke euskaldunontzat, beste zertxo batzuk ez balira bitarteko. Adibidez, hainbat eta hainbat euskaldun onartu zituala gerra ostean eta onartze hau kondizionamendu gabekoa izan zela, atzerriko Euskal Gobernamentuaren agiri bat aski zelarik horretarako. Ez da, beraz, harritzekoa han euskaldun asko bertan finkatuak egotea. Guzti hau, Simon Bolibar lur haletako Askatzailea, euskal odolekoa edo jatorrikoa zelako izan zen, noski, estualdi haletan euskaldunontzat irteera on bat paratu ahal izanez. hala eta guztiz ere, badu Venezuelak beste zerbait interesgarriagorik gaurko gure euskalduntasunari bagagokio. Urteroko ANDIMA IBINAGABEITIA SARIA, alegia, U.S.A.-ko 1.000,00 dolarrekin hornitua eta zenbait urtez Euskaltzaindiaren eskuz zabaldu izan dena.

Sari hori, euskaldun talde batek antolatua izan zen Andima zanaren ohorez eta bere euskararenaganako maitasuna bizirik iraunarazteko guregan. Horretarako, Sariaren gaia euskal idazleen artean egin zen inkesta baten bidez aukeratua izan zen eta hain zuzen ere euskal irakazkintzarako testuak hautatu ziren.

Aarrezkeraz, zenbait aldakuntza gertatu da gure artean eta batez ere euskal ikastolei buruz, non eta texto hoiek paratzen ari bait dira talde batzuk. Horregaitik, igazko ANDIMA IBINAGABEITIA SARIA'ren gaia aldatua izan zen, «SAIAKERA LIBREA» aukeratuz. Egia da, izan, aldatu horren berria azken ordu batean egin izan zela eta nahi izan zen indar eta berezitasunik gabe, nunbait. Horregaitik ez du erantzun haundirik eduki.

Sari antolatzaileak kezkatu aurkitzen dira, beraz, erantzun hain makal eta indargabe honegatik eta ez dakite zer egin edo nola joka, behar zaien garra edo berotasuna emateko.

U.S.A.-ko 1.000,00 dolarrek ez ote daukate deikortasunik Sari hau gortzeko. —galdatzen dute. Edota, berreun horrialdeko lana, gehiegizkoa ote?

Antolatzaileen ustez, ez dago zalantzarik hortaz. Saria ez da txarra ez eta neurri gainezkoa ere. Zabalkundearen falta da, nunbait, sari horren akats bakarra eta hau nahi da zuzendu.

Horretarako, hemen, Euskal Herrian bulego bat zabaltzen da behar diran harremanak sortarazteko eta dibetutzeko. Bulego hori:

Jon M. Urresti

Avda. Madariaga, 5 Bis, 6.º C

Deustu — BILBAO, 14

eskuetan egonen da eta benetan onartuak izanen dira nolanahiko iritzi eta ikusmoldeak, Sariaren onerako diren neurrian. Bide batez, bulego horren bitartez norbaitek argitasunen bat behar izango balu edo zehaztasun gehiago jakin, ahal diran guztiak emanen zaizkio.

Ea 1975 Urte Berri hau denontzat onuragarri gertatzen zaigun eta batez ere ANDIMA IBINAGABEITIA SARIA behin eta betikoz gogortu, indartu eta finkatzen den urrutiko Venezuela hurbilduz!!

UR-ITURRI

ZERUKO ARGIAREN OHARRA

Ezin utzi izaten ditugu ohitura zaharrak. Horixe gertatu zaie inprimategian ere azken alean, 1974 — Abenduak, 29 ezarri diote, 1975 — Urtarrilak, 5 ipintzeko orde. Barka egiguzu, arren, oker hau.

Bide batez, ale bakoitza 10 pezeta eta urteko harpidetza 400 pezeta izango dela adierazten dizugu. Ez zara harrituko, noski.

Honetaz gero mesede bat ere eskatu nahi dizugu: saia zaitezela harpide berri bat egiten. Eskerrik asko.

Zorionez betetako urtea izan dezazula 1975garrengoa! Telfs. 42 66 66 y 41 95 88.

Oyal s.a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

1975

EMAKUMEAREN URTEA

Badira oso zaharrak diren arazoak. Erro zaharrak dituzte. Honelaxe da emakumearen arazoa ere. Gizarteak eta legeak baldintzaturik du. Kultura jakin batean sustraiturik dagoen arazoa dugu. Gizonezkoak egindako eta zuzendutako kulturari bizi bait gara.

Emakumeak bere burua jaso nahi du. Ez luke etxekoandre, ama eta emazte bakarrik izan nahi. Askatasunaren hegoak nahi ditu.

Ez du luma gabe dagoen txorikumearen antzera beti habian egon nahi. Lumaturik hegan egin nahi luke.

Nahi izatea, ordea, ez da aski. Ez da batpatean hegan hasten behin ere hegan egin ez duen hegaztia. Urtetako eta mendetako erdoia dauka hegoetan.

Honelako zerbait gertatzen zaio bere buruaren jabe izan nahi duen emakumeari ere. Gizonezkoak ezarriak bait dira gizarteak molde eta legeak. Balio txikia ematen dio legeak emakumeari.

Kulturak berak aldatu beharko luke, beraz, emakumea gizonaren parean jarri nahi badugu. Horretarako etxetik eta haurtzarotik heziera berdina eman beharko genieke seme-alabei. Eskoletan nahasian eta batera ihardun beharko lukete neskek eta mutikoek. Ogibidearen etorkizuna aukera berdinean jarri beharko litzaiekete.

Lantegian, politikan, gizartearen eta legearen eskua sartu behar du emakumeak. Sail hauek denak bereganaturik ditu gizonezkoak leku askotan. Gizonezkoaren pare izatea eskatzen du emakumeak.

Emakumearen eskubideak, askatasuna eta nortasuna aipatuko diren urtea dugu aurtengoa. Gizonezkoak ere ez ditu, ordea, lehen aipatu sail eta eskubide hoiek leku guztietan bereganatu. Oso mugaturik eta baldintzaturik ditu gizonezkoak ere bere sailak eta askatasuna.

Honelako egoeratan gizonaren pare izan behar dela esatea ezer ez esatea da. Gizonezkoek eta emakumezkoek batera egin beharko dute burruka giza eskubideen alde. Ez dezagun pentsa emakumeak bakarrik dituenik bere eskubideak, askatasuna eta nortasuna lortzeko premia.

Edonork du, gizonezko ala emakumezko izan, bere buruaren jabeago izateko premia. Gizona bera dago lotua, zapaldua eta eze-reztua. Gizon osoa eta heldua izatera iritsi ez den gizonezkoak sumo txarrez hartuko du emakumearen aldeko burruka. Gizonezkoa zapaltzeko baliatzen bezaia.

Bestalde, gizonezkoaren babes goxoiari uko egiteko prest egon behar du emakumeak. Emakume askok ez du burruka lehor eta gogor horretan sartu nahi. Goxo bait zaio gizonezkoaren jostalari izatea.

Emakumezkoak izan du Euskal Herrian bere nortasuna eta heldutasuna. Ez da gizonezkoaren jostalari bakarrik izan.

Azkenik, baditu emakumeak bere bereak dituen zereginak. Emakumeari bakarrik dagokio ama izatea.

Urtean zehar emakumeari buruzko idazlan asko argitaratu nahiko genuke. Ea, bada, emakumezko idazleok horretaratzen zaren!

1975:
NAZIOARTEKO
EMAKUME URTEA.
GRAZIK URTE BAT
AZKAR PASATZEN
DELA

OLZRIAGARRA

EUSKAL ABESTIAZ (II)

Aintzina, gure bizitza euskaldunagoa izan zen garaian, beste kultur eta ideien erresuman bizi izaten ginen. Mundu haretan erabiltzen ziren adigailuak menperatzen zituzten gure arbasoek. Lana, adiskidetasuna, erlijioa, ametsak, beldurrak eta jolasak ere bai. Lehenagoko bizimodu eta ohiturak nahastuz, galtzen, desegokitzen, baztertzen ari ziren neurrian, Euskal Herriaren aurpegi klasikoa ere perrot egiten ari zen. Onerako ala txarrerako? Euskal Herriaren aurpegi zaharra, ala Euskal Herria bera suntsitzen, urkamendira abiatzen ari ote zen?

Urte zerrenda, aro zorigaitz batean amildu zen Euskal Herria, galdera horri ihardespen egokia eman ezinik. Oraindik ere, aro horretan bizi gara gu. Noiz arte? Era guztietako ekintzak agertu dira hemen: lege nortasuna galtzea, industrietzea, arrotzen etorrera eskerga, kapitalismoa, baserri ekonomiaren beherakada, erdalduntze bortitza, euskal abertzaletasunaren sortzea, gerrak, anaien arteko gorrotoak, gizarte gataskak, etab. Eta agerpen hoiaren artean, abesti eta jolas ohituren aldaketa sakona ere bai.

EUSKAL JOLAS-OHITURAK

Sail honen barruan, geure arbasoengandik jaso ditugun gauza guzti hoiek sartzen ditugu: kirolak, dantzak, kantuak, bertsoak, musikagailuak, erromeria, etab. Hau da, lan orduak bukatu eta gero, norberaren atsedean orduak emateko erabiltzen ziren gauza guztiak. Jakina, ordu hauk atseginenak eta gurrenak izan ohi direnez gero, «bizitzaren gatz eta piperra» esan ohi diegu euskaraz. Nolako jolasak, halako bizimodua eta halako bizi arnasa...

Ez dakit, baina azkenengo urte hauetan, «lana» arloa baizik ez da agertzen euskal aldizkari, liburu eta mintzabide guztietan. «Lana», «hustioa» (esploatazioa), «alienazioa». Bai, ez dut esanzen gauza hauk gezur huts direnik; baina... «alienazioa» guri —kasu argi eta zehatz honetan, euskaldunoi— lanatik bakarrik ote datorkigu? Benetako antropologia on bat egiteketan, lanari bakarrik begiratuaz «atseden orduak» ez ote ditugu ahan-tzi?

Korapiloa ondo begiratu eta gero, guk uste dugu, gure kasuan «atseden orduetako nortasun-galtzea» keragin haundiagoa ukan duela, lanarenak baino. Argi eta garbi dago: orain direla urte gutti arte guztiok izan gara horrezaz jakitun, nahiz eta azken aldiaren ahan-tzi xamarrik ukan. «Lana ta makina»ri ekin eta ekin, baina tabernak, moskorak, futbola, telebista, diska-tegiak, «boite»ak, emagalduek... etab. begiratzea aski da. Diru eskasia franko egon arren, beretik ikusten ditugu, gizarte maila eta mota guztietako jendea.

Hala ere, gure kultura eta gure herri bizitza zuzpertz nahi baldin badugu hemen, hortarako gure kezka eta ohar ikaspenak kontuan hartu behar ditugu, bazterean ahan-tzirik eduki ordez. Asmo horretan agertzen zaizkigu hain zuzen, gure arbasoen euskal jolas-ohiturak.

—oOo—

Gauza guzti hauk gaur «folklore» izenez ezagutzen ditugu. Aintzinako denboretako testigantza eman zuten gehienak laudorioz mintzatu dira euskal folkloreak; bai dantzak, bai kantuak, bai kirolak, etab. Txistua, danbolina, trikitrixa, bertsolariak, kirolariak temaketak... Bizitasun franko azaltzen zitzairen, ezin uka.

Oraintsu arte bizi biziak ikusi ditugu igande guztietako txistularien saioak —herrixka ttikienetan nahiz hirietan—. Igande arratsaldeko orripeneko eta arin-arinak, aurreko eta biribilketak, erromeriak, lagun arteko bertso temak tabernetan, pelotariak, etab. Orain direla berrogei edo berrogeita hamar urte ere, mendi puntako baserri asko eta askotan trikitrixa sarri jotzen zutela, beti umore ede-

rrez... Horrelako adibideak milaka eta milaka ditugu.

Baten batek esanen duke, hori oso idiliko eta gaurkotatun gabeko ameskeria hutsa dela. Baina honela izan da; guk orain ezin dezakegu uka ez izkuta. Gure arbasoen jolas hoiek, gaurkoak baino guztiz alai eta herrikoia ziren noski. Herrikoia, horixe: herriarrak, jende guztiarenak eta tradizioz ikasitakoak. Gaur egun «herrikoitasuna» mintzatzen garenean ez dugu ahan-tzi behar herriarekiko oneritzi eta maitasun hori nuntzaitetik jaso dugunik.

Folklorea, kate bizi baten antzekoa da. Lehengo gizaldi zaharren bizitza jatorra bere baitan du. Eskain diezazkiegun goresmen guztiak ere oso urriak dira. Zeren bere baitan eraiki bait dira herriaren bakoitzaren nahierak: nahiz bere baitarako nahierak, nahiz lagun artekoak; hau da, folkloreak bidez azaltzen dira herri baten nahierak, nortasuna.

—oOo—

Hemen, Euskal Herrian, gure folklorea zaharra berbizten ari den aroan bizi gara orain. Hau da, gure nortasun berezia tinkatzeko borrokatzen ari den aldi, hain zuzen. Nahiz «betikoa» edo ezagunaren pautak barruan izan, ez dago lotsa beharrik: eragileena da gure nortasun bereziaren alde jokatzeko gogoia. Izan ere, lortzeko zailena horixe izaten da; gure kasuan googa bada. Eta horrek adierazi nahi digu zera, folklorea —eta hizkuntza ere bai, nahiz eta arlo honetako aztergai ez izan— bizi den artean beti izango da bultzada. Ez gara orain teoriko maila batean mintzatzen ari; alderantziz, gaurko egoeran sustraituak, folklorea eta hizkuntza bizirik jarraitzen baldin badute, aurkako giro arrotza gainditzeko bultzada badela agerian dago.

Horrexegatik, alde batetik folklorea berbizkuntza horrek luzarorako bultzada salatzen du argi: arlo horretan lanean ari direnen adinari begiratuaz, gazteen eskutian dagoela azaltzen da. Txistulari, dantzari, kantari, maixu eta zuzendariak gazteak izaten dira batez beste. Gazte-riak bultzatzen du, eta hori mesedegarri da gure etorkizunerako. Gogoz hartu dute zeregin hori, eta euskal folkloreak iturri guztiak jo ta ke arakatzeko ari dira zuzentzaileak. Beren lanaren fruitua arretaz zainduko dute noski.

Eta beste aldetik ere, folklorea landu eta zaintzean beste gauza onuragarri bat ere geure alde badugu: gure nortasunaren aldeko kemena zintzoa izan dena, eguneroko bizitzarako balio duena. Hortik hasi behar da. Izan ere, gaurko hirietako bizimodua arras desberdina da gure arbasoenaren parean: hala ere, ordukoa eta gaurkoaren artean jarraitasunaren bat egon behar da Euskal Herria

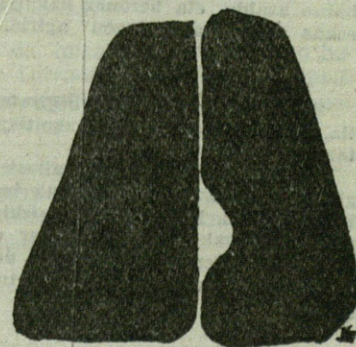
oraindik bizi dadin. Zerbait egon behar da; eta folkloreak bidez —hizkuntzarekin batera alegia— beharrezko zubi hori azaltzen da. Zeren, joandako belau-naldiarekiko oneritzi —folklore zaharra jaso eta lantzean agertzen dena— era honetan eraikitzaile bait dugu.

Euskal abestiaren arloari lotuaz, arbasoen kantu zaharrak berriro jaso eta argitaratu, plazaratu dituzten abeslariak goresmenak eman behar dizkiegu. Guztiz mesedegarri denez gero, eskatu behar diegu bide hori jarraitzeko.

Egia esan, azterketa honetan zera ikusi behar dugu, gure aintzinako kantuen bidea ez dela euskal abestiak jorratea bakarrik. Badakigu ezetz, guztiok gehiago eskatzen dugu. Baina hala ere, gure eskutian ditugun aterabideetatik ibili behar dugu edo ta somagarrietatik bederen.

Folkloreak, kantu zaharren oinarria berme, sendo eta eza-guna dugu. Hurrengoetan, nolakoa den, zertan oinarritzen den, nolako indarrik duen, etab. adierazten saiatuko gara.

Joan Mari Mendizabal

ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoek argitaratua. (Kale Nagusia, 50-1.º Bur-lada - IRUINEA).
Dinostian: Okendo, 22
Tl. 41 95 88

ARPIDE SARIA:

Berruan	400 pezeta
Korreo batasunetako herrietan	450 pezeta
Azterrietako beste herrietan	460 pezeta
Arez	Aldez aurretik galdetu
Samenta (ale bakoitza)	9 nazata

Meldiztegia eta idazkolaria:
«Gráficas Navas»
A. Adoain, 1. IRUINEA
C. L.: NA. 80-1963

1975 batzar egutegia

Denboraz jakinara-
zi bezala, abendua-

ren 27an, Euskaltzaindiak bere hileroko batzarra Azkoitiko Insausti jauregian eratu zuen, "Real Sociedad Bascongada de Amigos del País" delakoaren delari erantzuna emanaz. Batzarre honetan, 1975 urte berriko programaren berri eman zuen Jose Luis Lizundia idazkari-ordeak.

1973 urtean egin zuen Euskaltzaindiak lehenengoz batzar egutegi bat, hau da, urtean zehar, non, nola eta zergatik egingo batzarrek programa batetan denboraz azalduz. Urte haretan eratu ziren Urruzuno (Elgoibar), Eusebio M. Azkue (Lekeitio) eta J. B. Gamiz-en (Gasteiz) omenezko batzarre bereziak, baita Arrasaten ere, bertako Udalak deiturik, eta Donibane Lohitzunen, Euskal Unibertsitatea zela eta.

1974 urtean, berriz, ez da inongo euskal semeren mendeurren izan. Hala ere aipagarri ditugu Errioxako Donemiliagan eta Axular-en omenez Urdazubín egindako batzarrek, baita apirilean Arantzazun, herri eta herriki-deen izendegiko batzordearen inguruan egin zena ere. Azken batez, 1974 batzar egutegian sartzen zaigu abenduaren 27an Azkoitian egin berria dena ere.

● Urte berria hasi baino ez dugu, eta Euskaltzaindiak moldatu du dagoeneko 1975. Batzar Egutegia.

Aldez aurretik hiru mendeurren ditugu ospatu beharrezko. Abuztuaren 17an berrehun urte betetzen dira Arabako Okendon Jose Paulo Ullibarri jaio zela, garai haretako euskaltzalerik interesgarrienetakoa.

1875ko irailean, Jean Barbier euskal idazlea Donibane Garazin jaio zen. Donibane Garazi bide da Euskaltzaindiak sekula batzarerik egin gabeko euskal hiribururik bakarra, eta egun aukerakoa litzateke Emile Larre euskaltzain baxenafarrak bere sarrera hitzaldia egin ahal lezan.

Azkenik, 1875ko azaroaren 28an, Euskaltzaindia sortu zeneko lehen euskaltzain bat jaio zen Bizkaiko Lemoan, Juan Eguzkitza zeritzana, hain zuzen.

Horrez gainera, oraingo ia hirurehun dira azken hiru urte honetan Euskaltzaindiaren Euskal Irakasle Tituluaz jabetu direnak, eta Euskaltzaindiak zer bait nahi luke moldatu Oñati edo Arantzazun, Aste Sandu inguruan, esker onez alde batetik, eta orain arteko ahaleginak asmo hutsean gera ez daitezen, bestetik.

euskaltzaindiaren inguruan

Abenduaren 27an, Euskaltzaindiaren batzarrean barrena, "Real Sociedad Bascongada de Amigos del País" delakoak ohorezko bazkidetzat izendatu zituen Gabriel Manterola bizkaitarra, Odon Apraiz arabarra eta Isaac Lopez Mendizabal gipuzkoarra, hirurak, hain zuzen, lehendakari euskaltzain ohorezkoak direnak.

Azkoitiko Insausti jauregia ez zen Gabriel Manterola baino azaldu, eta beronek bakarrik jaso ahal izan zuen, eskuz esku, "zalduntxo" agiria.

● Zein ikuspegitik begiratzen den izaten da guztia, eta nafarrek badute Azkoitiko azken batzarre horretaz zer esan.

"Ikusle" nafar berri emaileak salatu ere salatu du, giputz, arabar eta bizkaitarrak baino ez direla kontutan hartuak izan. Non geratzen zaizkigu nafarrak (bosgarren merindadekoak barru), lapurtar eta zuberotarrak?

"Real Sociedad Bascongada" delakoak noiz hasiko ote da gainontzeko eskualdeak kontutan hartzen, Nafarroa gutienik?

● Ez dira, ez, Azkoitiko batzarreko ipuinak amaitzen.

Euskaltzaindiak 1975 Batzar Egutegia jakinarazi zuen, eta egutegi horretan ez da Carmelo Etxegaray zenari buruzko omenaldirik aipatzen.

Duela zenbait hilabete (urriaren 13an) sail beronetan adierazten genuenez, aurtun berrogeita hamar urte betetzen dira Etxegaray hil zela, eta Azpeitian zenbait saio

eratu nahi lukete haren oroitzapenetan, Euskaltzaindiaren batzarre berezi batez amaiera emanaz.

Azpeitiarrak ez dute, ordea, Euskaltzaindiarekin denboraz kontatu, eta Euskaltzaindiak ez du antza "mende erdiak" ospatzeko asmorik. Edota, alde biak ez dute elkarrekin denboraz hitzegin, inork ez bait zuen espero Euskaltzaindiak urte guztiko programa aurrez prestatuko zuenik.

Behar gintzaizkioke Euskaltzaindiaren bideari jarraitu, hainbat arlotako programak aurrez eta astiro moldatuz, alegia.

abadiñoko gazte taldeari

Abadiñoko
gazte talde

ezezagunari erantzun bat zor diot. Zelan jakinarazi ez eta, asteroko lokarri honetaz baliatu behar izan dut, irakurriko dutela, aldeaz aurretik, itxaroten bait dut.

Esan bezala, hona telefonoz eskatu zenizkidaten hiru kantarien telefono zenbakiak:

Lupe 884 — Bermeo.

Gontzal Mendibil 31 — Zeanuri.

Xabier Lete 551849 — Urnieta.

Trukearen trukez, suen ekintzaren berri denboraz emango diguzuela zain geratzen gara.

gabon zaharretako ferixa

Hilaren 29an
Gabon Za-

harretako Ferixa eratu zen Elgoibarren, urtean azkenengoa, hain zuzen.

Ferixa honek erabat galdua ditu sasoi batetako ospe eta entzutea, idi-demarik ere ez da orain eratzten, baina bizirik jarraitzen du elgoibartar eta inguruko baitan.

Aurtengo honetan baserrietako tresna eta lanabesen azokan gainera, euskal liburu eta diskoarena ere eratu da, harrera onez eratu ere.

ZENBAT GARA

● Biharamunean, Euskal Giroaren Eguna eratu zen Elgoibarren bertan. Egun bitxia benetan, bertako gazte-riak eratu eta Gipuzkoako Diputazio eta Elgoibarko Udaltearen babespean. Ez da, horregatik, babesle guti!

Trikitilariak, dultzina-joleak, harrijasotzaileak etab., plazan bertan aritu ziren Peio Arrietaren zuzendaritzapean, baita bezperako liburu eta disko erakusketa ere.

● Eta, Peio Arrieta elgoibartarra aipatu dugunez, diogun gure bizardun hau Deba eskualdeko harmagintzari buruzko tesina bat egiten ari dela.

Oñatin dihardu azken bolada honetan, zenbait liburutegi maitzen.

a. zubikarai-ren oharra

Abenduaren
8an, aurtengo

"Karmel" Nobela Labor Sariaren berri eman genuen ZENBAT GARA sail honetan. Esan ere esaten genuen Agustín Zubikarai atera zela irabazle, "Euri eta txingor" nobela batez. Nobelaz ere zertxobait esaten genuen, gainera adiarazgarri: "Gerra denborako zenbait gertaera kontatzen ditu Zubikarayek, Frantzia aldean bere bizitza eta ibilaldiak aipatuz".

Geroztik, Zubikarai berak zuzentzen galtuenez, nobela labor horretako hogeita hemezortzi kapituluetatik, hiritan baino ez omen da aipatzen mugaz beste aldeko bizitza, bosgarren kapitulu osoa eta laugarren eta sei-garrena erdizka.

Zubikarai jaunak argi utzi nahi luke, bestalde, hemen esanagatik besterik pentsa badaiteke ere, berak ez zuela gerra denbora herbestean iragan.

● Neure aldetik zera esan nahi nuke. Nik ez nuela nobela irakurri, sariaren berri soil eman baizik.

Zein nobelak irabazi zuen, nor idatzia eta zertaz galdatu nion galdatu behar nionari (sarietako mahaiko bati, hain zuzen), eta erantzunak hoietek izan ziren, edota hoiek izan zirelakoan nengoen. Egia esan, ez nion horrelako zehaztasun bestelako garrantzirik eman. Berria, jakin bezala, soil soil eman eta kitto.

Insausti Jauregiko atarian. Uria "zalduntxo" mintzo. Hainbat aurpegi ezagun adi

Esan beharrik ere ez, azkenik, ez niola inori pentsarazi nahi izan, gerra denboran Zubikarai non ibili zen edo ez zenik ibili.

Nik joan, galdatu eta berri eman nuen. Hainbatek es du, oraindik, horrelakorik egin.

ikastolak testugintzan

Abenduaren 30-
ean Ikastola Fe-

derazioko bilera eratu zen Donostian. Bileran hau testugintzari atxikia izan zen batik-bat, eta Federazioko zuzendaritzarekin batera hainbat euskal editorialetako orde-kariak eta dozena erdiren bat irakasle bildu ziren.

Hantxe ziren Xabier Ariztegieta eta Mikel Atxaga Federaziokoak, Xabier Mendiguren IKER-ekoa, Gaztañaga

eta Enrike Alerbe ETOR-ekoak, GORDAILUKO Tomas Elortza, eta Julen Lizundia eta Andu Lertxundi KIMU/GERO taldekoak.

● Ez da hau testugintzari buruz eratzten den lehen bilera. Ekainaren 2an lehendabizikoa izan zen, editorialei dei eginez, eta ondoren, beste bizpahiru ere eratu izan dira.

Abenduaren 30ean eratu zen azken honetan, berriz, editorial edo talde bakoitzak nor bere asmoak agertarazi zituen, eta elkarren langintza gonbaratu eta taxutu, programa orokor batetan elkarrekin abiatzeko asmotan.

IKER-ek, esate baterako, egina eta argitara emana du lehen mailakoa, bigarrena martxan, eta GORDAILUK, berriz, bigarrena eta hirugarrena eginak, bi editorial hauen metodologia berdina ez delarik. Elkarrekin harremanetan hastea erabaki zuten, behar haina bilera apropos eginez.

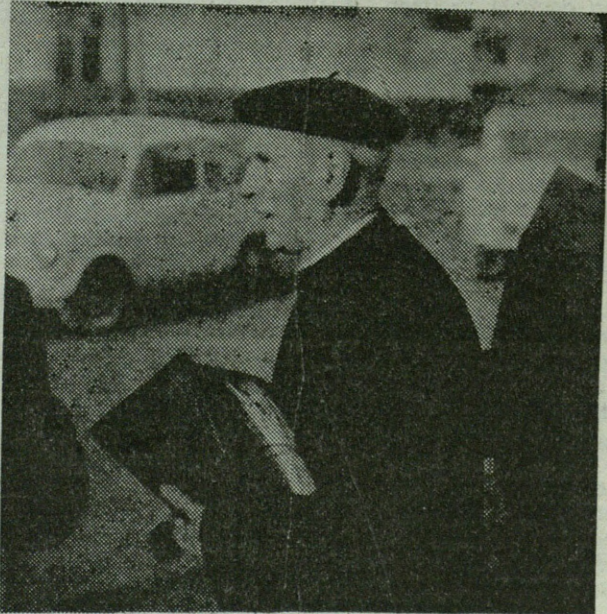
GERO, aldiz, sei, zazpi eta zortzigarren mailako esperientzia sailak eta euskara programaketa burutzen ari da. Adin honetako ikasleentzat bera bakarrik ari denez, ez du beste taldeekin lehiaketarik.

ANAYAREN KOSMOS liburuak euskaraz argitaratzen kotan da Gaztañagaren taldea. EGBko bosgarren urterako inor ezer egiten ari ez denez gero "batuan" ere argitara zezatela KOSMOS V. eskatu zien Federazioko orde-kariak.

Federazioak ere euskaraturik dauzka CASALSen matematika eta SANTILLANAREN esperientzi liburuak. Halere argitaratu gabe uzteko prest legoke euskal jatorriko testuak sortzekotan.

Irakurgaitarako, euskal geografia, kondairarako eta abarretarako liburuak talde bakoitzak bere gisa moldatuko ditu oraingo, ez bait dago, dirudienez, batak bestearekin galazteko arriskurik.

● Garrantzizkoena agian, taldeak elkarrekin lanean hasiak direla, bilerak egiten dihardutela (urtarrilaren 10ean beste bat eratzeke zen), eta batzaz beste guztiok bat datoz, testugintzaren ugaritasuna ona bada ere, gure kasuan testu bakarra litzatekeela aukerakoena, talde txiki batek baino talde zabala batek elkar lanean burutua, hori bai.

Gabriel Manterola euskaltzain ohorezkoa

Kapitalismotik sozialismorako bide neketsua

Mende honetan sozialist iraultzak burutzen hasi direnez gero, kapitalismotik sozialismorantz doazen gizarteak aztergai bihurtu dira. Baina bide hau inoiz aurreraka eta beste inoiz atzeraka gertatzen da eta hortik bere ezaugarri bereziak. Bitartean, inork ez bai zekien aro hortan gerta zitekeenaren berri. Jadanik, ordea, aro hori zenbait esperientziaren iturburu izan da, eta, orobat esperientzia hauen dato eta lekukotasunak teoria mailan finkatzen hasiak dira.

Agian hor goian esan dudana, hau da, aro hortan zer gerta zitekeen inork ez zekiela esatea, ez dirudi oso zilegi denik. Sozialist gizartearen baldintz objektiboak teoria mailan, eta xehetasun osoz ez badira ere, aski finkatuak eta ezagunak ziren. Hau ere, jakina, ez da berez gero zer gertatuko den jakitea, nolazpait finkatu den zientzia teorikoaren arauz gertatu behar lukeena ezagutzea baizik.

Ez nago ados, horrenbestez, sozialist gizarte bat hezur-mamiturik ikusten ez deino, orohar oinarri nagusienetan frogagarri denez, beroni dago-kion teoria zientifikorik ezin burutu daitekeela diotenekin. Baina pondu hau ez da idazlantxo honen hauzigai eta utz dezadan.

Sozialist iraultza oraino ezagutu duten gizarteentzat arazo latz bat haxe izan da: nolaz jarri abiatu norabide ekonomiko berri bat, aro honen hastapenetan? Hau ez da, izan ere, nahikundearen hauzi bat. Beste herrialdeetako jokabide eta egitur ekonomikoak nolazpait hemendik edo handik ibiltzea behartzen dute, ezin da merkatuaren araubidetik nolanahi atera eta noiznahi sar. Kontuan har dezagun gainera, araubideok ia beti inperialismoaren eskuz ezarriak daudela.

Errusiako iraultza eredu bezala dugularik, iraultza mota hau ezagutu duten gizarte orok beren baitan jasan dute merkatuaren eragipen bortitza. Halare, sozialist sistema bat, funtsean, ez da forma ekonomiko batzuen emaitza. Ez digute, alegia, arazo ekonomiko eta merkatuaren gorabeherak sozialismoaren funtsa zertan den ikuseraziko. Politikaren arloa jo dezagun, beraz; sozial erlazioen hartara. Sistema mota hau ekintza politikoko eta proletal egitura batzuen bidez lortzen da, ekintza politikoko horrek bereziki proletal interesak babesten dituelarik. Hots, klase burruka batek eta ez forma ekonomiko batek.

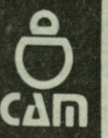
Txina batez ere, besterik den ez dakigu ziur: transizioa aro honetan klase burruka aurrera eramane dutena da. Klase burruka hau kultur iraultzaren hildotik eramana da. Eta hortarako behar diren aparato politiko eta ateratzen ari den Estaduko burgesia salatua eta hein handi batetan menderatua izan da. Holakorik ez da ordea, esan dugun legez, ia inon gertatu eta iraultza aurreko sozial indar burgesak, ostera boterera heldu dira.

Nolaz esplikatzen da ostera sozial indar hauek boterea hartze hori? Zenbait oinarriko industria eta produzio bide nagusi batzuk nazionalizatzearrekin ez da zeharo gizarterik aldatzen eta klase burrukak bizirik dirau. Sozialismora doan bide neketsu hau agian honelaxe zehatz dezakegu: langileriak bere baldintz-egoera eta produzio bideen menperakuntza erdie-tsiz ihardunen heinean bakar bakarrik urratzen du aurrerapen bat bide neketsu honetan. Bilakabide hau ezagutzen ez bada, ez da sozialismorik ere ezagutuko.

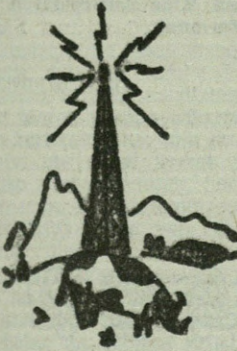
Zer da, honez gero, autejestio delako kontu hori? Langileria bere baldintz-egoera eta produzio bideetaz jabetzeak ez du zerikusi handirik aurtjestioarekin. Enpresa mailako plangintza oro, funtsez, burges politika bat baino ez da. Eta plan honen barne langileria esku hartzea, esku hartze kaxkara da. Hemen ez da kokatzen sozialismorantz doan bilakabide alpatu berria.

Bestalde, Estaduko burgesia berpiztu den gizarte horietan berdintsu daude. Kasu hauetan Estaduko aparato politiko eta populu klaseen arteko etendurak bilakabide hori ezinezko bihurtzen du.

JOXE M. ODRIÓZOLA

Donosti-Aurrerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Salar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta aber
terelavega'ko Perira Joan
eterriak

Baserriaren alde

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Jenari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserriar burutsuak,
Berebiziko aragi pilak;
gafura esne putzuak,
Olek guriak berekin ditu
Fanderrako pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

Urrearen eta petrolioaren borroka

Iran-eko erregea haserretu egin da Ford eta Giscard-ek hartu duten erabakiagatik. USA-ko eta Frantziako lehendakariak, urreak merkatuan dadukan prezioa ofizialki ezagutzea erabaki bait dute. Ontzako urreak, duela urte guti, 35 dolar balio zuen. Egun, 200 dolar ordaintzen da eta prezio hau berau hartu dute Mendebaleko Banketex Nagusiek bere urrea baliarazteko neurritzat. Giscard-ek, patxada onean, erabaki honi garrantzirik ez zitziola eman behar aitortu zuen, telebistan ikusi ahal izan genuen elkarrizketan. Balantzea egiterakoan, ondasunak baliotsu egin behar izaten direnez, ze balio emango zaio, bada, urreari; merkatuan dadukan balioa ez bada?

Iran-eko erregea, ordea, argia omen da, eta berehala igerri omen dio Urrearen jabeek egin nahi duten jokari.

Gauzak honelatsu dira. Petrolio-saltzaileek petrolioaren prezioa altxatu dute, eta petrodolar masa ikaragarriaren jabe egin dira. Petrodolar horiekin ondasun aberatsak bereganatzen ari dira: lantegiak, lurraldeak, eta baita urrea ere, noski. Konpreni erraza da, beraz, zergatik Ford eta Giscard-ek urreari merkatuko prezioa eta balorea eman nahi dioten. Joku honekin, hots, urrea garestituz, mendebaleko paper-diruak desbaliatu egiten bait dira. Eta nahiz petrodolar-masa ikaragarria bereganatu, dolar horien eros-ahala gutitu egiten da urrearen garestitzea dela medio. Kontuan eduki behar da, munduko urrea, guzia ez bada gehiena, Erresuma industrializatuaren eskuetan dagoela, hots petrolio-erosleen eskuetan.

Horrela, bada, Reza Palevi-k mehatxu egin dio munduari, berriz ere petrolioaren prezioa altxatu egin beharko dela esanaz, baldin Erresuma industrializatuak beren «produktuak» garestitzen jarraitzen badute.

Petrolioaren gudua-gudu luzea, zabala eta sakona, anitz gauza agerian jartzen ari zaigu. Saihets eta alde askotatik egin daiteke azterketa eta gogoeta. Urrearen eta petrolioaren «borroka» honetan, hau da, petrolioaren gudu barnean kokatu behar den borrokatxo honetan, zerak ikutu du nere gogoeta. Alegia, lehenik, bai urrea eta bai petrolioa lurraren emaitzak direla. Esan nahi dut, urrearen poderioak eta petrolioaren indarrak lanari baino arras gehiago zor dietela lurrari. Beste era batera esateko, lehengaiak dira biak. Urrea, aberastasuna da, eta beraz, boterea. Baina, urrearen aberastasuna mitologikoa da. Urrea, bere solean, metal bat baizik ez bait da. Produzio-indar edo produzio-gai delako ez datorkio urreari balio eta aberastasun hori. Petrolioa, aldiz, indar-iturri bikaina eta oparoa dugu. Beraz, indar-iturri denez gero, produzioarako premia osokoa dugu eta hortatik datorkio bere balorearen eta prezioaren oinarria.

Urrearen eta petrolioaren borroka honetan, beste alde bitxia zera da: mitoaren boterea, Ka-

pitalismoaren harma bilakatu da; produzioren indar-iturria, aldiz, erresuma prekapitalisten harma.

Nun dira, bada, Mendebaleko gudaroste ikaragarriak? Zer egin behar dute Persiako erreinua-ren distirak eta Mahoma-ren semeen otoiak, mendebaleko lantegietatik altxatzen diren egazkin eta kañoien erasoan?

Harritzekoa hau da, lurak gaur hartu duen balioa eta errespetoa. Lurraren jabe nagusia Erresuma da, eta Erresuma ahulak Botere errespetagarri bilakatu dira.

Munduan beti izan da inperialismoa eta, alde edo moldez, betierean iraungo du inperialismoak. Baina bai direla, Historia zehar aldakorrek eta bihurriak inperialismoaren bideak.

G. ANSOLA

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiza

EIBAR
Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Stile XX

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 10 - URRUT. 11450
DONOSTIA

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'ozu
ATOMIZADO LAGARTO — jabola erabili beti
Eskuz ba'zahiltz, LAGARTO — jabola bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeko-andrearentzat neekamerik egokiena,

¡JABON LAGARTO!

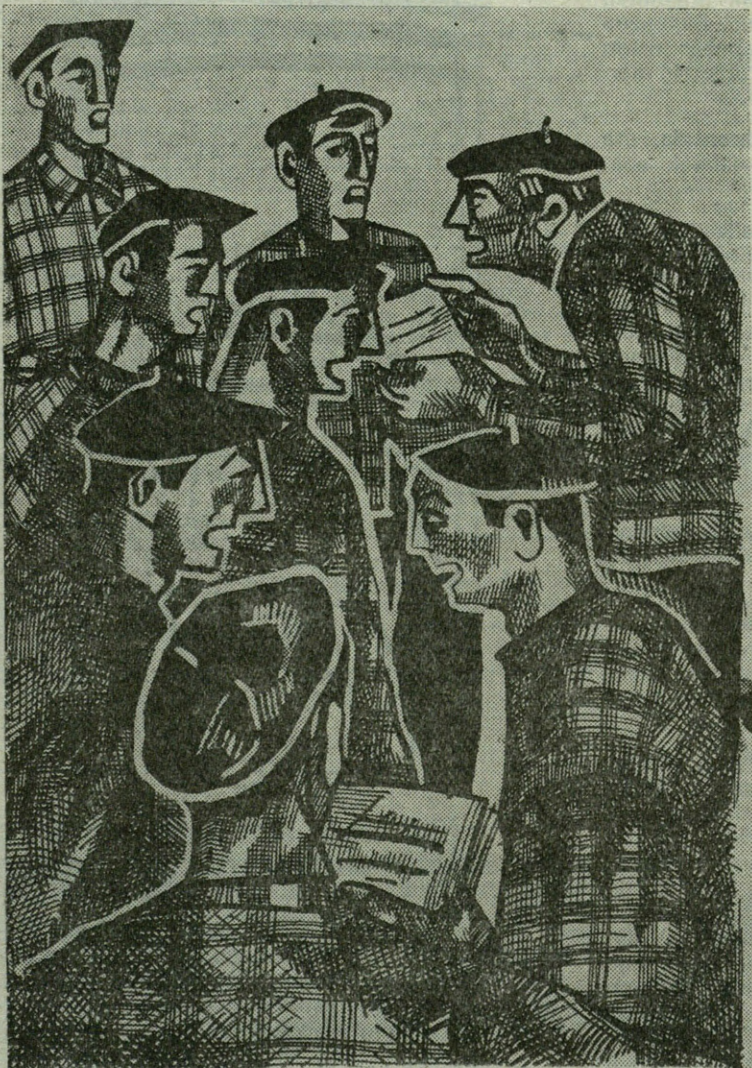
Arratiako taldearekin alkarriketan Oiharzunak

Azken bolada honetan behintzat, han-hemenka gehien bat azaltzen diharduen kanta taldea Arratiako «Oihartzunak» izeneko da.

Hoitako saio baten alkarrekin berba egiteko aukera izan dogu, denbora laburrez eta sakontasun eskasez behar bada, erabateko azterketarik egin asmoz baino, informazio apur bat eskaini gurarik batez be.

Galderak egin ahala, taldekoek erantzuten dabe, txandaka, jakineko ordena barik, lagunarteko alkarriketa bat balitz bezala.

—oOo—

—Gauza nabarmena da gero eta ugariago direla zuen saioak. Zergatik uste dozu dala zuek horrenbeste agertzea.

—Behar bada talde guti dagoala-ko edo...

—Euskal Herrian betidanik egon izan da, ba, kanta talde tradizioa...

—Koru talde handiena bai, baina dozena erdi inguruko talde txiki-ena ze, ostera.

—Hala ta guztiz be, «Lantzale», «Ortzadar», «Ozkorri», «Oskarbi», «Urretxindorak» eta... besteren bat edo beste be izan da eta bada.

—Bai, baina, «Oskarbi» edo izan ezik, ez dau beste inork jarraipenik izan.

—Zuen saiorik gehienak Gipuzkoan hiharduzue emoten. Gipuzkoan harrera edo erraztasun gehiago ete?

—Gehien bat, Bizkaian baino erraztasun gehiago dogulako, duda barik.

—Kanta gaiak atsegingarriak izan behar dabela, diño zenbaitek, euskaldunok be behar dogula horrelakorik. Beste zenbaiten ahotan, ostera, iraultza hitza aitatzen da sarritan. Zer irizten jatzue zuei?

(Barre egiten dabe).

—Gu be horretan konforme ga-
goz.

—Zertan baina konforme?

—Ba, biak behar ditugula, gai atsegingarriak eta gai kezkatia-
gu batez be kezka bidetik goaz.

—Zergatik?

—Zergatik?

—Bai, zergatik?

—Ba, holan, goi-goitik, gure helburua da, gure kanten helburua, gure Herria, herria danez, herritasun horren apur bat galduta dau, eta Herri horri herritasun bat agertzea,

gure kanten bitartez. Alaitasun barruan, hutsean, bakar bakarrik, ezin geinke gure Herriaz, gure egoeraz, herritasun hori azaldu.

—Aukeratu dozu en jokabide horretan, kantak zuek asmatutakoak dira?

—Gehienetan herri kantak hartu eta letra barriak ipini detuseguz. Inoiz bertso zaharrak be datozenean laga, eta ahapaldi barriak ezarri.

—Eta doinuak?

—Doinuak be herri doinuak dira. Geuk armonizatuak, euskal usainezko musika behintzat...

—Folk?

—Ez, euskal musika folk ez, euskal musikak bere moduloak dekoz, hau da, bere forma berezi bat. Modu horretaz euskal musika modernu bat azaldu leike, eta euskal moduloak azaldu be. Hauxe da behintzat gure asmoa, musika barria bai, baina euskal musika izan daitela.

—Zuek lan bati ekin deutzazue eta kementsu ekin be. Hala ta guztiz be, zenbaterainoko eragina izan leike herriarengan kanta jaialdi batek? Ba ete dau nahiko indarrik?

—Nahiko, ezta antzik be. Apurapur, txiki-txiki bat.

—Eta merezi ete dau txiki txiki horrek?

—Bai, bai, merezi dau, guk uste... joe, ez da asko baina merezi dau!

—Kantariak zarien aldetik, lantzean behin kantatzeaz gainera, beste biderik ez ete dozu sumatzen. Hau da, bestelako adiarazpenik ez ete dozu pentsatu. Zuen helbururik bakar edo behinena astean behin edo ahal danean halako kanta batzuk agertzea da, ala...?

—Ez, ikusi dogu ez dala hori nahiko. Ezta hurrik emon be, ez genduke gura rutina baten sartuta ibili. Horregatik, hain zuzen, zeozter prestatzen dihardugu, espektakulo antzera zerbait egiteko.

—Eta zein era edo modutan moldatu gura zendukie zuen programa hori?

—Espektakulo hori?

—Bai, bai, berori...

—Hain gaxa da esatea eze... edozenbat batzar egiten dihardugu eta zeozterrek urtengo dau. Zer egin geinkean burutzen gagoz, zelan egin pentsatzen.

—Zuen lan hori zortzi lagunena lana da, ala gehiagorena?

—Ez, gehiago be batu gara. Beste kantari batzuk be bai.

—Arratiakoak danak?

—Ez, «Xeberri», Gontzal Mendibil, Miren Aranburu... bizkaitarrak, hori bai.

—Bizkaira mugatze hori arrazoi konkretu bategatik ete?

—Arrazoi geografikoagatik bakar bakarrik. Alkartzeko eta danerako alkarren urrago, jakina.

—«Ez dok amairu» Gipuzkoan, «Zazpiribai» Lapurdin... zuek prestatzen diharduzuen hori lehenengo da Bizkaian?

—Bai, halakorik ez da sekula egin Bizkaian.

—Zuek nahiko kantari barriak zarie. Hala ta guztiz be, orain dala hama-hamabost urte sortutako kantariak nagusi jarraitzen dabe oraindik be. Gaurkoek ez ete dauke lehengoek hainako saiapenik?

—Bueno... kantari baten ekintza hiltzeko, apurtzeko, hamabost urte ez da... ez da urte asko. Orain dala hamabost urteko kantariak gaur segitzea, batez be gure Herrian, gure egoera eta urritasuna ikusiz, ez da beste munduko gauza.

—Honek zer esan gura dau, orduan, gure kanta ez dala hain kanta barria? Ez dala «novedade» kanta hutsa?

—Ez, ez, euskal kanta barriak, izanda be, bere sustraiak ditu herriarengan.

—Zuek be sustrai horretan jarraitzeko asmoa daukazue, jakina...

—Sustraiak bai, behar bada adar batzuk barriak ipinita... baina sustraiak horreetek.

EGUTEGIAK

Egutegi garaia dugu, bai. Behar bada, pasatutxo agian. Egutegi ugari agertu ohi zaigu sasoi honetan, itxura eta kolore guztietakoak. Hainbat antolamendu saiatzen da ahalik eta egutegirik lilugarrien agertarazten.

Ez da, gehienetan txantxetako arazoa izaten. Egutegiak urte azkenean plazaratzen badira ere, urte guztian zehar burututako ideia landu baten ondorio izan ohi da. Inoiz, batzorde apropos batek herretara emana ihardun izaten du hilabete luzetan.

Egutegiak ez dira gaur egun bezeroei dohan eskaintzen zaien opari scila, zerbait gehiago izan nahi lukete bide batez: argitara ematen duen enpresaren aurpegi, edota, enpresa bakoitzak bere bezeroen artean sortarazi nahi lukeen ideien ispiu.

Aurrezki Kutxak, Banku Etxeak, bestelako enpresa handiak direla eta, hoitako egutegi bat eskutan hartzen duen bezeroa gutitatu oihartzen da zer nolako interesak dauden era bateko edo besteko egutegi bat moldatzerakoan, zer nolako kriterioak erabili izan diren, etab. etab.

Aurten, Euskal Herrian ateratzen diren egutegien artean, berezientzako bat agian, Arrasateko Lan Kide Aurrezkiak ateratu duenari deritzagu. Ideiaz, asmoz, itxuraz eta mamiz, aipagarrienetako deritzagu.

Lehen eta behingoz, Arrasateko egutegi hau hiru hilabetekoa da, hau da, urtarril, otsail eta martxokoa bakarrik, alegia. Zenbait motz eta epel gerta dakioke hiru hilabeteko egutegi bat, baina, agian, apirilean bigarren hiru-
te eskuratzen duenean ez da iritzi berdineko izango. Beste horrenbeste, eta areago, uztailean eta urrian.

Hirukote bakoitzeko gai nagusia auziartu handikoa dela uste dugu. Gure galak dira, euskal gaiak, baina folklokeriari gabe. Hor daude, serio daude, egiazko dira, mutu eta esankor, lekuko, nortasun isilaren jabe.

Hirukote bakoitzak, bestalde, lema bat darama. Lehendabizikoa Jose Migel Barandiaranek idatzia da. Bigarrena Oteizak egina, hirugarrena Koldo Mitxelena eta laugarren eta azken aUztapide bertsolariak.

Lema hauek (euskaraz eta erdarazko egun eta hilabeteen izenen gainetik), euskal nagusitasun bat sortarazten dute begi-bistan, eta euskararen bidez, euskal autoridade batzuen halako ofizialtasun bat promozionatu.

Ekilibrio, zuhurtasuna, nortasuna eta «zer egin nahi den» zentzu darie Lan Kide Aurrezkiaren egutegiei. Zorionak.

L.A. Aranberri

IRIZAR

Autoetxegintzan berezia

ORMAIZTEGIN

Urrutizkiñak: 891546 - 891771

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

Koldo Olazabal

OLENTZERO ERE HETERODOXO?

Azken urte hauetan Olentzero gizarajoari ordu txar iritxi zaizkio. Horrelakorik gertatu behar zuenik ez nuen sekulan uste izango, baiña haundiagorik mundu hontan ikusi izan da, eta harriak ez dira dardarez espantatu. Beraz, Olentzerok ere bereak pasa beharko ditu; eskerrak kapoi ederrak, arrautzatxoak eta botilardoa badituen, bestela gaurko euskaldunen petalke-rien negu beltzean hotzez ziur hil beharko luke.

Orain zenbait urte, Gabon gau batean kalera irten eta Olentzerorik gabeko Olentzerolari batzuk topatu nituen. Kanta berri batzuk kantatzen zituzten, haien artean gu kantari berrioren repertorioari batzuk. Begira nengoela, halako batean Julien Lekuonaren «Hiltzaille bat bezela» entonatu zuten, eta geroxeago Xabier Lete delako baten «poeta hoiek» kanta ospetsu eta goi-mailakoa. Aho bete ezurrekin geratu nintzen. Kantamolde harren arazoia galdetu nien (kantari haietako bat irriko batekin txanpona eske urbildu baizitzaidan) eta patata baiño serioago esan zidan, Olentzeroren zera hura zeharo modatik pasea zegoen, eta «mensaje» berri batez ornitu behar zen.

Egia esan, urte haiek «desmitifikatzearen» urteak ziren, eta horrelako jokabidea ez zen oso harrigarri. Horrela, gazte haiek Olentzero desmitifikatu nahi zuten. Olentzeroren usadio edo ohitura horrek zer arazo historiko eta zer sinbolotza zuen galdetzen ez nintzen alferrik nekatu, bai bainekien gazte haiek tutik ere ez zekitela. Oso gazte «kontzientziatuak» ziren, hori bai, baiña kontzientzia harren barne-muiña zertan zetzan ez dut sekulan oso garbi jakin. Hala ere, Olentzero kantatu beharrean «Poeta hoiek» kantatzen zuten. Oso gazte kontzientziatuak ziren.

Etzera joan, zapatak aldatu, eta neure buruarekin izugarritzko dialektika naspillagarrian barna abiatu nintzen. Une hartan nik ez nekien Olentzero edo Poeta Hoiek nintzen; ez nekien Olentzeroren seme gazteena Poeta Hoiek zen, edo Olentzero aitona eta Poeta Hoiek iloba ziren, edo zer arrazo ote zen. Neri Olentzero asko gustatzen zitzaizkidan, bai eta hari buruzko kantak ere; bestetik, poeta Hoiek kantaren egile nintzen, eta kanta hura Olentzeroren inguruan ez zitzaizkidan batere gustatzen.

Denbora pasa egin zen; urrengo urtean gazte haiek ez zuten gehiago ez Olentzerorik, ez Poeta Hoiek, ez eta beste ezertxo ere kantatu. Gaur arte. Gazte haiek, beren kontzientzia berriaren zama astunaren pean hauts eginda geratu ziren, noski. Ezerearen zama astunegiak birrinduta utzi zituen. Goian bitez.

Hala ere, Olentzerok aurrera jarraitu zuen; noizpeina botilardotik trago bat boteaz, agure gizarajoak ekaitzaldia nola edo hala jasan zuen. Lehen Oiarzun eta Donostiako kaletan zehar pasiatzera ateratzen bagenuen, geroxeago Iruñen eta Gasteizen ere ateratu egin zuten. Bazuen zentzurik, noski, ez zen fantotxekeria bat. Jende gazteak, zaharretik ikasiz, Olentzeroren mitologia aztertu eta bereganatu egin zuen Gaiñera, Olentzero hau lurralde deseuskaldunen euskaldungarri gerta zitekean.

Egia esan, Olentzero aztertzeke ez zegoen urrutira joan beharrik; euskal konportamendu kultural baten azarrenak ortodoxia eta gizalegerik jatorrean zehaztutako jenderik bazen hemen inguruan: don Manuel Lekuona, Joxe Migel Barandiaran, etabar. Haiek behin baiño gehiagotan Olentzeroren interpretazio emana zuten, eta aski interesgarri eta ekilibratua zen. Gutxi gorabehera, eta orain berriro don Manuel Lekuona berri mintzaldi batean entzun nion bezela, honela litzake:

Olentzero-ren ospakizuna, euskaldunok kristautu aurretik datorren usadio bat da; jentil-arotik, alegia. Olentzero, neguko solstizioaren ospatzea da, eta ospakizun horrek Europa zaharreko erlijio eta rito naturistekin zerikuste handia du. Olentzero deitzen den urte-garai eta ritual horrek, halako batean, eta Euskal Herriko zenbait tokitan, pertsonaje berezi baten itxura hartu zuen, eta metamorfosis pertsonalizatu horretatik OLENTZERO sortu zen. Olentzero buruaurdi eta tripaundi, alegia.

OLENTZERO, pertsonaje bezela, ikazkin da, eta men- nian ikazkintzan aritzen da; ikatzak sua egiteko balio du, eta ikatza bera egiteko egurrez ere (egurrikatza), sua behar da. Suaren ritual horrek, eguzkiaren ospaki- zun eta gurpena eramaten gaitu, erlijio zahar natu- rista guztietan bezela, eta OLENTZERO-K, bere zehaz- tasun eta aldaketa berezi guztiekin, hori adieraziko luke.

Geroago, Euskal Herrian kristautasuna sartu zela- rik, eta European berdin, Elizak festa eta ospakizun pa- gano edo jentil hoiek oso zentzu onez kristautu egin zituen (Elizaren zabalduke eta finkatzeari doakion zen- tu onez, alegia). Horrela, neguko solstizio edo egube- rria, Jesusen jaiozaren eguna bihurtu zen, eta udarako solstizioa, San Juanen festa.

Olentzerok aspalditik euskaldunen artean zentzu bi- koitz hori izan du, eta horregatik behar bada denok ontzat hartzen genuen. Mentalitate ireki batetaz eta begi azkarrekin begiratzeko pertsonajea baizen, ez dog- matikoa, ez hertsia. Usadio zahar eta tradizio bikain batetatik zetorren Olentzero horrek, poztu egiten gin- duen. Gure egunetako Eguberria txabakanizatu bati, ha- lakoxe giro misteriogarri eta indartsu bat ezartzen baizion.

Eta ontzat hartzen genuen, ospatuz eta kantatuz on- tzat hartzen... lehen aipatu detan desmitifikatzaile tre- be haiek agertu ziren arte. Euskal usadio, festa eta ospakizunen «desmitifikatzea» gaurko mundu indus- trializatuari doakion aldaketa soilla dela uste dutenei, disgustutxo bat eman behar diet; ez da hori arrazoi bakarra. Mito zahar batek, herrikoia denez gero, herri berrizatu ber horren kultur kontzientzia osatzeko eta indartzeko balio lezake; eta berdin herri bateko langi- leriak bere jatorritzko kondairaren baitan finka ditzan ere. Edota, Olentzero ere burgesiaren asmakizun eta tresna lo-erazle ote?

Baiña «desmitifikatzaileek» ez zuten ikuspegi hori onartzen, ez baizitzaien komeni. Lema bat bazegoen, eta lema hura argi eta garbi papertxo berezi batzutan, eta sigla batzuren pean haizetara zabaldua izan zen: halako zeraren zera, bere itxura guztietan, bere nor- tasunaren puntu guztietan, desmitifikatu, hautsi, jo eta hezurretaraino kritikatu egin behar da. Horrela, or- todoxia berriaren izenean Olentzero bera ere hetero- doxo izentatua izan zen, eta zokoratua. Nere partetik kaka dedilla Olentzeroren kaltetan «Poeta hoiek» kan- tatzen zuten guzti haientzat, poeta kontestatarioa eta Olentzero ez baiziren etsai.

Horrela, denbora pasatuz joan zen, eta Olentzero- ren lagunek Olentzero kalaten zehar pasiatzera ater- tzeke alegia egiten genuen. Baiña hara nundik orain berriro ortodoxia zahar eta betikoaren (Ortodoxia Na- gusiaren) bazkideak ere beste muturretik Olentzeroren aurka oihuka hasi zaizkigun. Alegia, Olentzero ez omen da Kristauren festa. Ez omen da Gabon Gauean kaleta- ra atera behar. Hari buruzko kantak ez omen dira abestu behar... Zer ez da abestu behar, honako hau, Adibidez?

Hemen eldu gerade berrioren batekin gure enbajadore Olentzerorekin; Olentzero joan zaigu mendira lanera intenziyuarekin ikatz egitera; aditu zuenian Jesus jaio zala laisterka etorri zan parte ematera.

Ez, jaunak, Olentzero ez da Urte Zahar eguneko pertsonajea, Oiarzunen beintzat. Eta hori ez dut nik esaten, hori don Manuel Lekuonak berak ere badaki, eta esango luke. Oiarzunen, Urte Zahar arratsean, «Dios te salve»-ren koplak kantatzen ziren. Eta Olen- tzero, Olentzero tripaundia, Gabon Gabean ateratzen genuen urte, belaurdi, gizaldi eta mendetan zehar egin den bezela.

Aurten, adibidez, Donostian ere Olentzero Urte Zahar egunean atera dute. Ez gera hain gutxi dela me- dio aserretuko, munduko borondaterik onenarekin egin- go baizuten. Baiña argi eta garbi esango dut hori ho- rrela gertatzen baldin bada, usadioaren berezko alda- ketaren izenean bakarrik onar genezakeala, eta ez or- todoxia integrista anka eta bururik gabearen don Mar- celino Menendez Pelayo berriek esan dutelako.

Eta esango dut, argi eta garbi, Euskal Herrian inte- grismo zikoitz horrek ez duela ez tradizio herrikoi, ez eta ifungio arrazoibiderik ere.

Kristau orotodoxia jentil-kutsu guztitik garbitu nahi badute, eskuen artean ezerez soillarekin aurkituko bai- tira: kendu, beraz, San Juan festa; kendu kalendario naturalista eta urte aroei itsatsirik doazen hainbeste santu eta festa ere; Kendu uraren eta suaren ritoa; Kendu ermitak, kendu baselizak, kendu Euskal Herria- ren Kondairaren kristautasun-aurreko gizaldi guztiak.

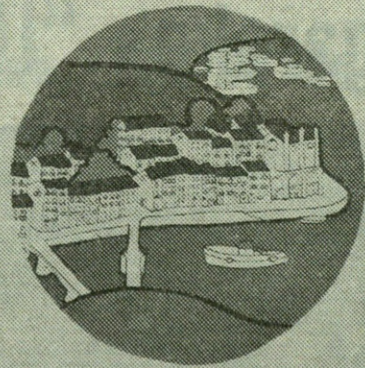
Euskaldunak Barojak uxekaz esan zuen bezela, oso tradiziozale gera: gure aitak munduan zer egin duen doi-doi jakingo dugu, baiña sekulan ez gure aitona- k zer egin zuen.

Olentzeroren arazo horrekin horrelako zerbait ger- tatzen ari delakoan nago. Lehen gizaigaioa nahiko izo- ratua ez bazegoen, integrista berrien bultzadaxoa ba- karrik falta zitzaigun orain bazterrak konpontzeko.

Arazo hau behar den giza lege eta zentzu onean bere onera etorriko ezpaltz, nere ustez Lekuona, Barandiar- an eta beste etnologo, folklozeale eta kondairagileek hontaz argi eta garbi hitz egin behar luteke.

Ez dedilla gertatu, alegia, Mao, Darwin, Krutvig eta beste horrelako heterodoxo ikaragarrien artean Olen- tzero ere agertzea. Gauzak dijoazen bidetik joaten ja- raitzen badute, beldur naiz Olentzero gizarajoa ere ez ote duten lixta hortan sartuko.

XABIER LETE

HERRIALDE BERDEA

HERRIALDE BERDEA

Eta, halako batean, berde zen herrialde paketsua eguzki galdatan geratu zen. bere historiarekin oheratzako eskubide- rik gabe.

«Herrialde berdea» liburua haurrentzat egina da. Torinon inprimatua eta, edozein hilek bere geriza, honek ere berea duena. Inori eraso egite- ko mementu egokietan ez gauden honetan, diskutigarri ote haurrentzat eginko liburu batek mota jakin bateko zama jasotzea?

Liburua haurrentzat egina da, haurrekin pentsatua eta haurrei iris- ten zaienakoa. Haurrentzat egina izatea ez da zaila; asmatzea da zai- lena. Tamalez, nahi zen hainbatetan ez da asmatu era honetako liburu- tan, eta ikastolak lekuko. Geroxean, zailena haurrekin pentsatu eta haiengana iristea da. Haurrekin pentsatua da bai «Herrialde berdea» eta, bestez, egileek era jakin bateko zama erantsi diote liburuari. Zama hori diskutigarri da zenbait alderditan baina nork eztabaidatzen du gure herriko haurrek jasan behar duten zamaren egokitasuna? Ez dakit zama baten beharrik dagoenik, baietz uste dut, hezketa aseptikoa zuringoaren beltzingoa bai da. Eztabaidatzen duguna, zamaren jatorria da, eta por- taera hau ez da zuzena.

Korapilo berdinean gabilza beti euskaldunok: Delakoan, ez delakoan gaitzen garenok... Hauze koska!

Gurditik at ibiltzeko aitzaki honen ondoren, noa mamira:

Guda-ontzi bat iritsi da herrialde berde- ra, bakean eta zorionean bizi den he- rrialde berdera. Haseran ongi hartuak izan diren gudariak herriaren jabe egiten di- ra. Baina, nonbait, beren herriaren amets- minez bizi dira gudariak, haien herria hori da, eta horiz margotzea erabakiko dute herrialde berdea ere. Ondorenak norberak ausnar ditzake. Dena dela, bu- rruka eta eraso gogorren ondoren, An- doni mutikoak leho bat ireki eta itxaro- pen buhada nabaritzen du.

Haurren mintzairan emana den hau gai aproposa da «helduen» li- teraturgintzarako. Egoerak, zentsurak, auto-zentsurak eta antzekoek ale- goria etengabeak erabili beharreko bokalera eramaten gaituzte. Gure la- piko honetan ez da ur gehiago kokatzen ahal. Sua eta ura belaunaz behetik nahi duten euskaldunei die axola guttien egoera tamal honek, baina izan da bat baino gehiago alegoriara jo behar izan duena. Hala nola, oraindik —eta noizko?— inprimaturik gabe dagoen Martin Ugal- deren «Las brujas de Sogin» nobelan hizkuntza den alegoriaren euska- rri, agintaritzak, berriro, orain irakurri berri dudan, titulorik ez duen eta laister argitaratua izanen den Pasaiko Irigoienaren obran, uholdea eta gazteria diren neure «Ajea du Urturik» nobelan.

Herri baten ikuspegia azaltzen da denetan. Ikuspegi ezberdinen sor- zain bera eta berdina. Nola laburtuko egoera eta alegoria bat hartzen da molde bezela. Horiz margotu duten herrialde berdearen historian be- zala. Beraz, ez da alegoria garrantzitsuenak, alegoria horrek agertzen duen herri baten historia baizik. Berdin jokatu nahi izan da «Herrialde berdea» ipuinean ere, eta hemendik ere badatorio lehen aipaturiko za- ma.

Bestetik, euskara batuan idatzirik dago. Noski eta hala beharrez. Eus- kaltzaindiaren arau eta helburuak azken mugetaraino eramane dituen egi- leak, baina haurrei egokitu zaie liburua, erraztu gabe ere erraza... ispilu bat haurrentzat idatzi nahi duten guztientzat. Geroago eta gaitzago iza- nen da haur literaturgintza orainxe bertan urratsak markatzen ez ba- ditugu. Sutarako kiru ona bai litzateke haurrentzat eginko zenbait lan.

Marrakziak, berriz, apainak ditu, gaur- gaurkoak, indar ikaragarri- koak. Ez dut liburuan soberako detallerik ikusi, eta hau bertute bat da. Baina liburua ez da didaktiko soila, artea ere —hizkuntza-marrakziaga- rrantzizkotzat jo duena baizik.

Bagenituzkeko nahia ezin jatorragoa da lan egin denean.

ANGEL LERTXUNDI

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkifia:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

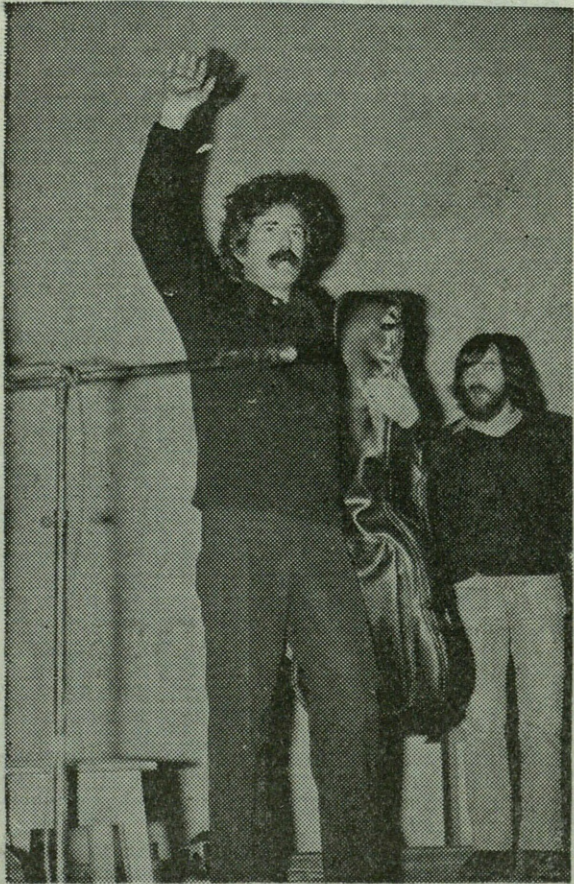
ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrutizkifia: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

Hamabostaldi baten ondoriotan

Bergarako "Urrats berriak"

Pi de la Serra...
eta Bergaran ikusi ez zen Kitarra
(«Amatiño» argazkia)

Abenduaren 6tik 22ra arteko bi aste luzeren buruan, hamazazpi egunetako «hamabostaldi» bat eratu da Bergaran. Honelako ekintza batek diru eta jende pila asko mugitu ohi du, eta horrenbesteko ahaleginik merezi ote duen eta bestelako hainbat galdera sortu izaten da halakoetan.

Nolabaiteko erantzun bat eman nahi asmoz, alde batetik, eta honelako ekintza posible egin duen herriari —Bergarari— argibide bat eskaini gurarik bestetik moldatu ahal izan ditugu lerro hau.

Hiru sailetan burutzen dugu hamazazpi egunetako egitaraua: jaialdiak, hitzaldiak eta kaleko adierazpenak.

JAIALDIK

Bataz beste, jaialdi guztiek harrera ona izan dute. Bertsolariek egundainokoa, sekula ez bezala. Ondo baino hobeto bi kanta jaialdiak, eta gainezka haurren jai aproposa.

«Argia» dantza taldeak erantzun ona izan zuen, baita euskal filma saioak ere (bonba bat jarria zela are-ton zabaldu zen) eta badaezpadakoa «Intxixu» antzerki taldeak (200 lagun, hilaren 12an, bi huelga egunen bitartean).

Harrerarik eskasen izan zuen jaialdia Errenteriako «Andra Mari» kanta taldeak eskaini zuena izan zen.

Gorutan
(«Argazki» argazkia)

Guztira ehun entzule edo. Bergarako kanta tradizioa, orfeoaren zaletasuna eta gainontzeko ipuinak pikutara joan zaizkigu gure «Salzburgo» txiki honetan, Bergarako Orfeoaren ospe eta entzutea, kantarien beren, senideen eta interes konkretu batzuen inguruan baino mugitu ez balira bezala.

HITZALDIK

Hitzaldiek ez dute jaialdi masiboen harrerarik izan, ezta hurrik eman ere. Bataz beste 70-100 entzule egun bakoitzeko.

Egia da, bai, hitzaldiek ez dutela suerte onik izan. Nuklear indarrari buruzkoak ez zuen baimenik lortu ahal izan; euskal unibertsitateaz mintzatu behar zutenak gaixotu; ekonomiazko hizlaria kontrolpean geratu zen bidegurutze batetan; hilaren 11koa ez zen programako egunean eratu... etab, eta. Huelgek, giro nahastuak, kaleko korrikak eta halakoek eragin handia izan dute, antza, hitzaldietan.

Dena den, giro horre ez dezake horren harrera eskaririk justifikatu, larunbat iluntzeko jaialditan eragin guti izan bait dute hitzaldiak eragotzi dituzten arrazoiek.

KALEKO ADIERAZPENAK

Haurren «maskaradak», pintura eta argazki erakusketak, esku-langintza eta doinu zaharren adierazpenak, guztiz harrera ona izan dute.

Zumetaren ideia batez burututako haurren maskaradak, URRATS BERRIAK-74 - MOZORROAK izeneko filma batez bilduak ditu Antton Elizegik, eta hor gelditzen da dokumentu bezala.

Xabier Mendiguren
Kazetaritzaz mintzo
(«Roman» argazkia)

1890-1936 arteko argazki erakusketa liluragarri gertatu zaie adineko bergararrei, tea Goenaga, Alvarez Plágaro, Mendiburu, Basterretxea eta beste zenbaiten pintura erakusketak halako haridura bat sortarazi du Simon Arrietaarren grisak baino ezagutzen ez zituen herriarengan.

Liburu eta disko azokak, azkenik, inork espero ez zuen arrakasta izan du. Liburuok milaka saldu dira, Bergarako dendetan urte guztian saldu ohi den baino gehiago, segurutik.

ONDORIOAK

Uda inguruan «Juventudes Parroquiales»-eko Euskal Kultur Batzordekoak asmo honi ekin genionean, zenbaitetik galdatu zuen zertarako ote?

Bataz beste, jendea esna-erazi zen gure helburuetariko bat, eta neurri batez, behintzat, lortu dela uste dugu.

Jendea pilatzea, elkartzea, harremanetan jartzea ez da guti, hasteko behinko behin. Sekula elkarrekin ari-tutako jende mota bildu da elkarrekin asmo bakar bati atxikia, eta ondorioak ikusi ahal izango ditugula uste dugu.

Dibulgazio mailan, euskal mundu bat agertarazi nahi izan dugu geure Herrian, hildo bat markatu, eta zer jorratu badagoela erakutsi.

Guzti honi izan bat eman behar genion, eta «hamabostaldi» erantsi genion, espresio berria eta interpretazio errazena delako batik-bat. Horrez gainera, Bergarako «Urrats Berriak» ezarri diogu, benetan berriak eta jarraipenik izango dutelakoan.

Momentu konkretu batetan erantzun konkretu bat eman nahi izan dugu, eta baldin jendea ezertan interesarazi badugu, eglazko «urrats berria» izan dela uste dugu.

Denborak ondorio eta jarraipen oparoagorik ekar beza.

Bergarako «Urrats Berriak»

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

IHOLDI AHOZ AHO

Joan den abenduaren 29an Iholdi herrixkan (Baxenabarra) zenbait handia gertatu zen.

Publizitateko orri handiak zabaldu ziren egun batzuk lehenago Iholdin antolatu behar zenaren berri adierazle modura. Orri handi haiek «Tobera» hitza zen hitz nagusia. Agian, Hego Euskal Herrian oso gutti dira hitz honen berri dakitenak. Gaurkoan bada beraren berri emanen dugu.

«Tobera» zer den? «Toberaz» zerbaiz jakiteko kondairara itzultzen ezin bestekoa gertatzen da. Hain xuxen ere, «Tobera» fenomenua gure herrian aspalditik datorrena bait da. Gure herrian esan dugu, baina herri zabalean hala zenbait lekutan bakarrik? Galdera honen erantzun bila eta beste berri gehiago ere ikasteko liburu batetara jo dugu. Liburuaren egilea Georges HERELLE da eta Ipar Euskal Herriko antzerkietan anitz badu. Liburuaren izena honela da: «ANTZERKI KOMIKOA» (Txikitoak eta Koblak Zuberoako maskaradak-Inauterietako trajikomediek—Burlatzeko gau kantak eta —Burlatzeko gauzak— Burla handietako gauzak). Liburu honetan beste herrietako burlatze metodoez ere mintzatzen zaigu Georges HERELLE jaun.

Euskal Herrian burla egiteko ekintzak edo toberak bai ahal ziren Erdi Aroan? Galde egiten du Georges HERELLE-k. Agiri bat ere ez dugu eza-gutzen, erraiten du autoreak, halere garai hartako euskaldunak ekintza hauen berri ba omen zutela eta egin ohi zituztela esaten ahal da, eta arrazoin anitzen tartean bada ondoko hau: «Egun oraindik, dio autoreak, ekintza hauekari bat antolatu behar denean, euskal «gazteriek» bat batean bilatzen ditu ekintza hauk eta bilatu ere joera berezi batekin ekintza hauekari itzuliaz eta XXgarren mendeko bere berean Erdi Aroko tradizio bat birberrituaz aurrekoengandik barne indar edo grina bat jaso izan bazuten bezala». (97 garren orrian). Joan zen gizaldiaren amaieran eta oraingoaren hasieran, bi eratako burlatze ekintzak edo toberak zirela erakusten du Georges HERELLE-k. Lehenengo era, Zuberoako «astolasterka» edo «asto-lasterak»; eta bigarrenkoa, Baxenabarrekoa, «tobera mustak». Hego Euskal Herrian toberak ez omen ziren oso ezagunak, dio Georges HERELLE-k; Valcarlos edo Luzaide eta beste herrietako batetan inoiz toberak esistitu omen zuten, egilearen esanaz. 1900garren urte inguruan Iholdin antolatu omen ziren azkenengo toberak (eta kontuan izan G. Herelle-n lana 1925an argitaratu zela). Guk ez dakigu ziur arrezkerotik tobera gehiago egin izan den ala ez Iholdin. Halere gauza bat esango dugu, tobera fenomeno berberritu bat ezagutzen ari dela egun, nola Zuberoan hala Baxenabarran.

Toberak nola egiten ziren? Baxenabarreko «tobera muestrak» Zuberoarekin ezberdintasun handi bat ba omen zuten, erraiten du G. Herelle-k. Nun zen diferentzia? Baxenabarrekoak gaiak eta egitez gogorragoak omen ziren eta antzerki gisara emanak; Zuberoakoak berriz inauterietan antz gehiago omen zuten eta jolaserako oso ongi prestatuak. Guk Baxenabarrekoak mintzatzea erabakitzen dugu zeren egun Iholdin gertatu zenaren adierazleagoak bait dira Zuberoakoak baino. G. Herelle-k dio, toberak hasieran inauterietan hertsiki lotuak izango zirela zenbait toberak (zuberoakoak agian) jarra eta jarregarrikeriak lortzeko direla batipat. Toberak muestrak ondoko puntu hauek mugatu ditzakegu bat, antzerkiak leku berezi bat nuntatzen da; bi, gizonezko eta emakumezko mintzatzen da; bereziki aurrez aukeratutako gai batetaz; jende hau jantzi zahar eta gisa hontakoez apaindurik antzerki lekura helduko dira; hiru gaiak zer nementuko gai bitxigarri bat izango da eta herriko biztanle bat hitzez eta arrazoimenduz aski zigorzea izanen da antzerkilarien baitan eta publikoaren (herriaren hain xuxen) ere bai; lau, ezer idatzirik ez da; euskaraz ia oro mintzatzen ahal dira, batzutan latinez, prantetsez edo espainolez ere ari ohi dira (Honexegatik, hots, ezer idazten ez zelako, egun zaila da toberen herri asko ikastea erraiten du G. Herelle-k); bost inoiz toberak zirela eta hauzietxetara joan izan ohi zen nola tobera egilea hala hauek zigortu zuten persuna. Finean, dio K. Herelle-k, esan behar dena da haxe: Erdi Aroan nola Frantziako Erresuma bazalean hala Espainiako Erresumako zenbait pundutan (Hego Euskal Herrian eta Santander aldean guttienez) toberak oso ezagunak izan baziren ere, gero gizaldien zehar Ipar Euskal Herrian beste-rik ez direla gorde; are gehiago, gure toberak herriaren hauzitegi bereziak bilakatu zirela euskaldun guztiak eta Frantziako Erresumako agintari eta besteak ontzat emaniko.

Iholdi Baxenaparrako herritxo bat da. Egun, larehun eta berrogeita hamar biztanle ditu gutti gora behera. Herri hau lur ekonomiaz baliatzen da. Orain zortzi bat urtez gero, Iholdin laku artifizial bat sortu nahi izan da. Herritxoak, ordea, lehenik emeki eta egun indar handi batez laku artifizial horren aurka jaiki izan da. Laku artifizial hau turismari begira egingo litzateke, eta, noski! Iholdi herriari irtenbide okerragorik ezin eman zaio.

Joan zen Abenduaren 29an, arazo honetaz tobera muntatu zen. Herri-rixa barnean, alkate jauna, bertako seme, laku artifizialaren alde jarria da (eta goi mailako beste jende zenbait ere bai). Tobera alkatearen aurka egin zen eta herri pentsakerari indar gehiago emateko. Zenbait jende zen? Begiz kontatu genduen, eta beste gehiagok ere kontatu zuten: Izparringietakoak, adibidez, 500 lagun zela esan dute. Guk uste dugu, are gehiago izan zela. Milatik gora izan ginela esatea aski egoki dela iruditzen zaigu.

Nola izan zen Tobera? Zentzu hertsiki batetan, gure ustez eta beste jende batzuen ustez ere bai, joan zen abenduan Iholdin muntatu zen tobera arrunt diferentia eta bakarra izan zen. Zergatik? Gorago aipatu dugu nola G. Herelle-n baitan Ipar Euskal Herriko toberak herriaren epaimahai bat bilakatu zirela. Egun gertatu zenak, Iholdikoek (eta beste euskaldun anitzen aupada handienarenekin) epaiketa bat egin zuen. Noren aurka? Aldi batez, gure herri zapailtzale oroen aurka; eta beste aldi batez laku artifiziala ipini nahi zutenen aurka. Batipat, azkenekoa izan zen handiena.

Azken batetan, Iholdiko toberan euskal herriaren konzientzia agertu zen. Aldi berean, euskal kultura, ekonomi eta sozial egoeraren aurka jotzen duten guztiei gogor egin zitzaion.

Bukatzeke, esan nahi dugu baita, Baxenabarreko eta Zuberoako beste lekuren batzutan ere Iholdiko toberaren antzekoak eginen direla. Hitz batetan esan daiteke, Ipar Euskal Herriko laborantzatik bizi diren herrien egoera gogorra antzinako gauza baten bitartez plazara irten dela, hots, toberaren bitartez. Herria bere egoeraz konzientzia hartzen ari den neurrian konturatzan ari da berak bere burua defenditu behar dela. Poetak eta abeslariak hara zer esan duten:

Kanporat etxetikan naute manatia
Putzu-leku etxia daute hautatia
Auzi eta paperrez naute higatia
Haundi banintz nundaike errespetatia

URZOLA

ELIZAREN BERRI

EUSKAL ERLIJIOSOEN BATZARRA LOIOLAN

Hirugarrenez, aurtun ere, Abenduaren 26tik 28ra egina dute euskal erlijiosoen beren urteko batzar nagusia. Igaz baino monja gehixeago (orain arte alde horretatik uzkur ibiliriko kongregazioen batetatik ere ikusi ditugu tarteetan), gizonezko gutxiago. Guztira, 75 inguru.

Gai orokor eta nagusitzat, aurtengo batzarrerako, erlijiosoen herri txertakuntza hartu zen. Puntu horri buruz, eta ororki harturik, bizkaitar apaiz baten txostena irakurri zen, euskaraturik. Txosten orokorra, gainez gainez, eta askorentzat, horregatik hain zuzen, denbora pasarako bakarrik gertatu zena. Halere, puntu bat txostenean aski kritikagarri gertatu zen.

Ondoren, txertakuntza hori hurbilagoetik eta xehekiago aztertzeari ekin zitzaion, eta taldeko egin zen azterketa: erlijiosoen etxe bizitzaz, irakas-kuntzaz, erlijiosoen argitalpen lanez.

Salakuntza franko egin zen, nola erlijiosoen joerari buruz, hala Euskal Herriko liturgi argitalpen arduradunei buruz.

Setien apezpikua ere, azken egunean, han izan zen batzarrean. Eta azken egun horretako batzarrean konklusio gisara bildutakoak irakurri ziren salakuntzak, arrazoin gabekotzat jo ez zituelarik ere, utopiko samartzat jotzen zituela edo nabari zitzaion. Eta amaitzeko, ospatu zen Eukaristian egin zuen homilian (euskara politen) gogortxo eutsi zion apezpikuaren egitekoari diozesia mailako kristau elkarte guztiari buruz.

Halere badirudi erlijiosoen batzarraren (bi egun t'erdikoaren) erru nagusia ez zetzala utopikotasunean, batera bil daitezkeen puntu bi haue-tan baizik:

1) Erlijiosoen txertakuntza beharra, guztiz gehienik, eliz irakatsietan oinarrituta mugatu zen; eta jaramonik ez zitzaion egin herri berorri politika, sozial, kultur eta ekonomi aldetik ezagutzeari. Eta badakigu, erlijioso eta serorek eta jendeak orokorki zelako sozial eta politik hazkuntza hartu izan duten.

Horiek horrela, izan ere, bazirudien, herri txertakuntza beharra aipatzean, lehenik, zein eta nolako herrian txertatu zertatu behar zela. Eta horrelakorik ez zen egin. Hartara, bazirudien, herri kontzeptua, estatiku samar hartzen zela. Herri txertakuntza esatean, honela aditzen zela: batzarrean txikitzen bizi izan zuen giroa eta gerora galdia zuena berriro maitu egin behar zuela.

Alde horretatik, zehazkiago adierazi ezin dudan 26 gauean, afalondan izan zen ihardunaldia nabarmenduko nuke; gaia, guztiz gehienik, sentimendu mailan (guraso batzuek semearen zoritxarra erabil dezaketen mailan) eta anekdota mailan erabili bait zen; gai berak, aldiz, aukera ederra ekar zezakeen zentzu politiku handi bat iratzartzeko, aurrean izan zen biko-tearen partez, gizon trebeagoren bat ekarri izan balitz (eta ez diot ezer ere kendu nahi aipatu bikoteari).

2) Ondorioz, oinarritzko zentzu politiku eta sozial faltaz, batzarraldi guztian, halakoxe arrangura moduko zerbait nabari zen jendearen artean: gure etxetan mugaturik gaude ezer egiteko; nola nahi duzue ezer egin dezagun gure erdal giroko etxetan, ikastetxetan? Herria, osorik, mugaturik ez balitz bezala.

Epe luze eta labur arteko berrikuntza aztarnarik ez zen ageri jende askorengan.

Hitz batetan, erlijioso-serorengan, «asistenta sozial» antzeko hezkuntza baten falta nabari zen. Herri konkretuaren falta. Zentzu sakoneko histori ezagutzaren falta. Ez da aski, izan ere, herrian txertatu behar dela esan eta esan aritzea. Beharrezkoago, bizi deneko herria zelakoa den adieraztea da. Horrela, agian, herriak bizi dituen mugak gogotia hartzen ahal lirateke. Batipat, ez luke jendeak hainbat denbora galduko nork bere muga indibidualaz hiletak joz galduko.

Ez dut esan nahi, ezer egin ez zenik herria ezaguerazteko lanean. Baina, gure herrian den hainbat ekintzabide hain xeheki emanez, bildur naiz, ez ote areagotzen jende askorengan (eta batez ere serorengan) mimetismo joera bat: egin den guztian bestek zer egiten duen begira egon behar izaten bait du jende askok. Eta ez da hori jendea liberatzeko bidea.

Halere, esan behar da, Lololako erlijiosoen batzarra bere frutua ematen hasia dela: Euskal Herrian diren erlijiosoen probintzialak biltzen hasiak dira. Eta uste dugu, denborarekin, serorenek ere beste hainbeste egiten dutela.

AMUNSA

LA IGLESIA HACE POLITICA (II)

Liburuaren kritika

Lehen zatian egin dugun lapurpenean, nahiko argi ikusi ditzakegula uste dut, Santamariak liburu onetan agertzen dizkigun ideia eta pentsamolderik nagusi-nak. Nik ala uste dut behintzat.

Zer esan? Lehenik, eskerrik beroenak Santamaria jaunari gure artean ain borrokagaita eta nerbiokeriaz beteta dagoen arazoaz argi itzegiteko eta reflexio mailan aurrera eramateko kemena izan duelako.

Liburuaren asmoak ondo bete direla uste dut: Elizak politikan sartu behar duela (ez nolana) agertu eta probatu, eta politikan sartze ori Elizak berak nola justifikatzen duen teologia pentsamendu mailan adierazi. Liburu au Elizaren praxisa eta praxi orren teori-zatzea dela bere formalitatean, esango genuke. (

Elizaren dogma aundietatik «gaur ateratzen» diren eta erabiltzen diren exijentzia etikoak. Exijentzia auek konzeptualizazio batean daude: gaurko giza eskubideak. Exijentzia oik dira gaur Jainko erreinuaren eskabi-deak.

Fedeak badu zer esanik gizonen errealtatean. Deus esango ez balu, ez litzateke giza fedea izango, ainge-ruena edo baizik. Fede ori giza mailara jaistean eta gizonengan bizi gertatzean eta, orregatik, istoriko bihurtzean ideologizatu egiten da (ideologiari bere zen-tzu positiboa eman nahi diot). Pentsamendu koheren-te ori teologia da. Baina, teologia Elizan egiten da. Ez du inork teologia bakarka egiten. Ori beste zerbait litzateke. Elizak baditu bere kondizionamenduak, eta, instituzio bezala, bere eskakizun soziologikoak. Eta eskakizun oietan bat bere buruaren praxisa justifi-katzea da.

Egin dugun azken reflexio onetaz, gutxi gora be-hera, denok konforme izango garelakoan nago. Pauso bat aurrera eman dezagun. Santamariak, laburpenean agertzen denez 174. orrian onela dio: «...así está para nosotros completamente claro que la Iglesia "ha adop-tado hoy" una postura decidida en defensa de los de-rechos humanos, cosa que en otros tiempos no había ocurrido ni podía ocurrir por razones históricas, coy-unturales, sociológicas, e incluso filosóficas". (nik azpi-markatua).

Eta, orrela, Santamaria pasatzen da or (giza esku-bideen defentsan) dagoela Elizaren eginkizun bikai-nenetakoa esatera.

Nere galderak ementxe asten dira:

«Aldaketa istoriko» latza egon dela Eliza eta gi-zartearen arremetan bistan dagoen gauza da. Kon-trako joeretatik, bai teoloji mailan, eta bai Eliz «apa-rato» mailan, defendatzaile bihurtu zaigu. Eta joera oiek onartuaz, eta Paulo VI. ain maite duen esatera erabiliaz «gizadiaren moral kontzientzia» bilakatu da Eliza. Eliz joera ori orrela gertatu dela, garbi asko demostratzen du liburuak: Pio XII garrenagandik asi, Juan XXIII pasa eta Paulo VI. arte. Eta azken bi auen artean Bat. II Kontzilioa eta ondorengo Go-tzaen Sinodoak.

Beraz, Elizaren joera ofiziala, gaur ori dela, buru pixka bat duenak ezin uka dezake.

Nere galdera auxa da: aztertu ahal ditu Elizak, teori mailan, bere lehengo joerak? Elizaren gizarte-re-kiko ezezkoa ez da «despiste» bat izan, ez eta (ori ere bai...)pekatu bat bakarrik ere. Ni, behintzat, ezezkoan nago. Baizik eta Teologia aundi baten ondorena eta teoria baten praxia eta, era berean, praxia baten teo-rizatzea.

Zenbaitek onela justifikatzen du joera berri au:

—Lehengo Elizak ori esaten zuen, gaur, berriz, au-Eliza uts ezina da... Ergo... gaur orrela da.

—Edo beste arrazoi au: Jainko erreinua askata-sun erreinua da. Gaur gizonak zapalduta daude. Ergo, Elizak gizonaren askatasunaren alde egin behar du. Eta gure gaiari eusteko... askatasun ori giza eskubi-deetatik pasatzen da... Ergo: gaur Elizak, ebanjelioari leial izateko, giza eskubideen alde egon behar du. Eta giza eskubideen alde egitean Estaduaren aurka egin behar badu, egin dezala.

Azken argumentazio onetatik ez dela libratzen, us-te dut, Santamariaren liburu. Pentsamolde orri lo-tuta dagoela uste dut. Nik orrela entenditzen dut behintzat.

Pentsamolde onik nik «cortocircuito teológico» del-tzen diot. Ez duelako errealtatearen txokerik pasatu. Eta errealtatea «ezezkoa» izan da. Bi mila urtetan lanean ari den instituzio baten errealtatea oso konple-joa da, eta, batez ere, beti bere joera nagusien justifi-kazio teorikoa bilatzen saiatzen den instituzio batena.

Ene ustez, Santamariaren liburu onetan joera be-rri ori, oso arin onartzen da: istoriari begiratu gabe, eta, orregatik, teorikoki ondo kritikatu gabe eskakizun etikoetara saltatzen du. (Liburuaren gaitza, liburuare-na bakarrik alegia ez da, Eliza osoarena baizik).

«La postura ética» en la reflexión teórica en rela-ción a la praxis de la Iglesia respecto al mundo, es una escapatória de una falta de profundización ne-cesaria y urgente» (M. Xhafflaire, «Teología Política» pag. 124).

Kritika gogorrari bildurra diogula pentsatzen dut. Eliz-joeren aparato teorikoari kritika egiteko alferke-riaz josita gaudela denok, uste dut.

«Fundamental» nahiko argi dago, eta... ez bale-go? Onekin ez dut esanahi kristau batentzat fedea «argi» ez dagoenik. Ez.

Baina fede orri teoria bat eta praxia bat lortu behar zaionean Eliz barruan, ez dakigu askotan nora joan. Eta ez dakigunean errazenera jotzen dugu: bo-luntarismo txotxo baten bidez etikara. Eta ori teori-az justifikatuaz gainera, baina sakonagora jo gabe.

«Lehengo autoreari jarraituaz...» es la timidez en las posibilidades de la teoría (teológica) que hace re-currir a la «inspiración ética en lugar de los criterios teóricos para pasar a la acción práctica» (ibidem).

Azken urte auetan egin diren Sinodoen dokumenta-zioak eta bertan parte artu dutenen teoriak oso es-kaxak direla pentsatzen dut. Ni arrituta gelditu ohi naiz boluntarismo etiko orrekin.

Aspaldion gure artean, bai itzaldietan bai idatzi-etan entzun eta irakurri ohi diren «giza eskubideen» aldeko oihuek ere gaitz berdina dutelakoan nago. Du-darik gabe, neretzat, kristaua naizenez, orlik pasatzen da gaur Jainkoaren borondatea. Orretan dudarik ez dut. Baina penaz eta dolorez gelditzen naiz sakonera ez dugulako jotzen. Ez dugulako kritikarako batere joerarik.

Azkenik eta bukatzeko: gaurko Elizaren joera be-rrien azpian umanismo figura bat dago. Frantziatik sortutako umanismo teorikoa. Maritain, Mounier, Le-bret, Perroux or dabilta eliz joera berri auen susper-tzaile bezala. Pablo VI garrenak, bere agintaritzaren epe osoan bide onetatik joan eta bide au onartzeak ez du batere kontradiziorik: bera, aipatutako filosofo —teologo— ekonomista oien seme izpirituala baita. Bideabar, ez naiz arritzen Santamari. Eliz joera be-rri auek ain ondo iruditzea. Arrazola berdina litzateke.

Orregatik, liburu au, «akritiko» xamarra dela, pen-tsatzen dut.

JUAN JOSE GOENAGA

JOSE ZINKUNEGIBEN
OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

eziketa jostailuak
eskulanetarakoak
irakasketa gaiak

Av. Generalísimo, 65

(Txagorritxu auzoan)

Urrut. 241916

GASTEIZ

RIKARDO

OPTIKA ETA FOTOGRAFIA

Begietarako kristal bigun eta irmoak
Betaurreko galgatuak
Eguzkitarako betaurrekoak
Prismatikoak
Eztaletarako eta egun haundietarako argazkiak
Margozko argazkiak
Argazki zaleentzat
Fotokopiak
Kale Nagusian, 12

TOLOSAN

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Car-tagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coru-ña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanlirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.
Urrutizkiak: 552650-552654
Apartado 1381

elgoibar

EUSKAL GIROKO EGUNA

Donostiako Aldundegia eta Elgoibarko Udaletxaren babesean eta Elgoibarko GAZTEDIAK eraturik —honela zion esku paperak— uste gabeko euskal giroko eguna izan genuen, igande egun hori (29-12-74). Liburu eta diskoen salketaz gainera, soka tira, harri jasotze, soinu-jole, dultzainero eta dantza taldekoa osaturiko jai polita izan genuen. Aspaldi honetan gazte talde honek, lan politik antolatzen dizkigu. Gure ustez eta gure nahia ere hala da, jarraituko du honelatsuko jai aldiak osatzen. Hala ere, erataileen artean, euskera gehiago eskatuko genieke eta honetaz heurariaren bat zuek kezkatutik dirrela uste dugu.

«BEAR DANA» ELKARTEA

«BEAR DANA» Musika elkarte, elgoibarko elkarerik zaharrenetako bat dugu. Hain zuzen, hogeta bost urte betetzeb dira aurten eta hori dala-ta, «zilarrezko eztaia» ospatu nahi dituzte eta horretarako amets handiekin dabilta. Urtean zehar gauza asko antolatu nahi da eta bi zatitan egin ere. Hau da: urte aurrenean eta urte bukaeran. San Anton bezperako «tanborradarekin» eman nahi diote hasera. Tanborrada talde hau, bertan «BEAR DANA» elkarte bidez kide direnak osatua egin nahi dute. Geroago, egunak izendatu gabe badira ere, Txistulari alardea, soinu-jole talde bat, Bikondoatarrak bertan direlarik eta baita abesbatza on bat ere ekartzeko asmoetan dira. Baina, hauen berri zehatzagoak geroan eman ahal izango ditugun ustean gara.

BETIRAKO JOANAK

ROSARIO GALDOS (64 urte). Guda ondorenean Elgoibarreratutako sendiko «etxe-Andrea» genuen hau. Geroago urte batzuek Donostian eta atzera Elgoibarreratu eta egun gutxira joan zaigu. G. B.

ASCENCIO ZUBIZARRETA (Etxezuri 66 urte). Oso ezaguna zen Etxezuri ere joan zaigu betirako G. B.

ALBERTO ORTUETA (72 urte). Ehizera joan eta takararen bat hartu eta harrez gero ezin osaturik eta hil batzuek ohean igaro ondoren joan zaigu hau ere G. B.

IMANOL LEYARISTI (54 urte). Orain egun gutxi, bere aitaren heriotzaren berri samina eman genuen eta gaur berriz Imanolena. G. B. Honela doa mundua.

Etxe-Pe-tarrek

abadiño

ABENDUA KANTATZEA ETA
BESTE EKINTZA ASKO
OHITURA GISAN

Inguruko herriotan aintzinatiko ohitura da «Gabon» bezperan «Abendua» kantatzen irtetzea etxerik etxe. Lehenago irtetzen ziren taldeak danak ez badira ere gehien bat behintzat berentzat bazkari edo afari edo horrelakoren bat egitekotan mugatzen zuten horren helburua; baina arestiongo helburuak besterik izaten dira gehien baten (Herriko gexoenzat, jaiak antolatzeko, elkarteren batetako beharizanetarako ea, ea.) eta hreririk gehienetan eta Abadiño guttiago ez izateko edo, beste alboko hauen ondoan hauen bezain nabarmenak izateagatik har-

dihardu urterik gehienetan «Abendua» kantatzen.

Beharizanak ere ez dira falta inoiz herri honetan; jakina beharizanak talde eta erakundeen arabera izaten badira talde asko den herrian beharizanak ere asko, eta gehiago talde edo erakunde hauek elkarren arteko antolakizunik ez badute. Holako eragozpenik sor ez dedin ondo egonen litzateke danen artean talde bakar bat egitea; gainera betik izanen da koru aberatsagoa eta honek berehala du garrantzia zerbait eskatze orduan. Nik nahiago dut diru berdinez «Circo Americano» ikusi «Teatro lido» baino.

Baina beste konklusio honetara erortzen naiz; ea ez ote dagoen arriskurik beti pasatu ohi den legez, betiko leloak bakarrik lanean aritzea.

Ohiturak gordetzaille agertu zaizkigu Abadiñarrok eta sail guztietako ohiturak gainera. Adibidez «Abendua» kantatzeko ohitura dagoen bezain ona dago gauzak egin hasi eta amaitu arte igarotzen den denpora ez kontatzea.

Bada bost bat urte inguru, elizako saloia, salon parrokiak, luitarren saloia edo dena delako hori konpontzea bururatu zitzaiea gazte talde bati; baina zerekin?

Bai, zulo bat tapatzeko besterik ez bada ere «Abendua» kantatuaz atera liteke. Hala egin zen eta bai zulo haundi xamar bat tapatzeko beste batu ere. Konponketak ere hasiak ziren; baina konponketak ala apurketak, ez dakit nola bereizi. Ongi konpontzeko gauza asko apurtu egin behar zela lehenagoz eta taldetxo batek horri ekin zion egun batez edo biez eta bai ongi apurtu ere, ez zen gelditu zelaiko zuli ez leihorik eta ez etxerik zutik. Egin beharrezko gauza zen, zeren egoera oso txarrean zegoen.

Apurtu bai baina halakoren bate nkonponketak ere hasi behariko ditugu ba; urte bete inguru egoera horretan egin ondoren beste talde bati bururatu zitzaion ha-

la ezertarako ez zela eta zerbait egin bhear gutienez barruan dantza saioak egiteko besterik ez bada eta zelaia eta leihoak konpondu zizkieten. Orduz gero hiru urte inguru hauetan hola dago.

Ahaztua genuen arazo hori baina berriz ere ohartu gara beraz. Bai, baina ez konponketa lanean hasteaz, berriz ere «Abendua» kantatzeaz baizik.

Batek eman zidan iritziaz oso ados nator esan zuenean, obra horrek Eskorialekoak baino luzeagoa iraun behar duela martxa horretan.

Ondorengo honek ere ez nuke esanen luze iraunta ohiturari ez

dagozkionik. Dela urte bete inguru «Famili elkarte» erakundea eratuta eta legalizazio araudiaren ezezkua jaso zela. Hori ikusiz geldu egon bagera ere badirudi norbaitzuek ez dutela beste horrenbeste egin, azpi jokoan ez bada ere, asken orduan dela bostpasei egun txosten horren baiezkoa jaso dela jakin dugu.

Ez dakigu nolako «Tejemane-jeak» egin ote dituzten, ezta aitzin araudiak osorik dauden ala zerbait berritua izan den baina zerbait legalizatua badugu era horretara esku artean. Ez da gutti,

Saibiko Arkaio

EDUARDO CHILLIDA SARITUTA

Gure artean oso ezaguna den Eduardo Chillida eskultorea saritua izan da berriro. Eta orain sari inportanteak izan dira benetan. Prix Rembrandt 1975, europear arte berria aportaziotatik, eta Premio Internazionale Diano Marina 1974, «Más Allá» liburu ilustraziotatik. Sari haundiak benetan Chillida eta Euskalerraren tzako! Eta gure euskal eskultore jatorrak bestalde, eskutitz honekin erantzun dio Prof. Dr. Alfred Hentzen-i:

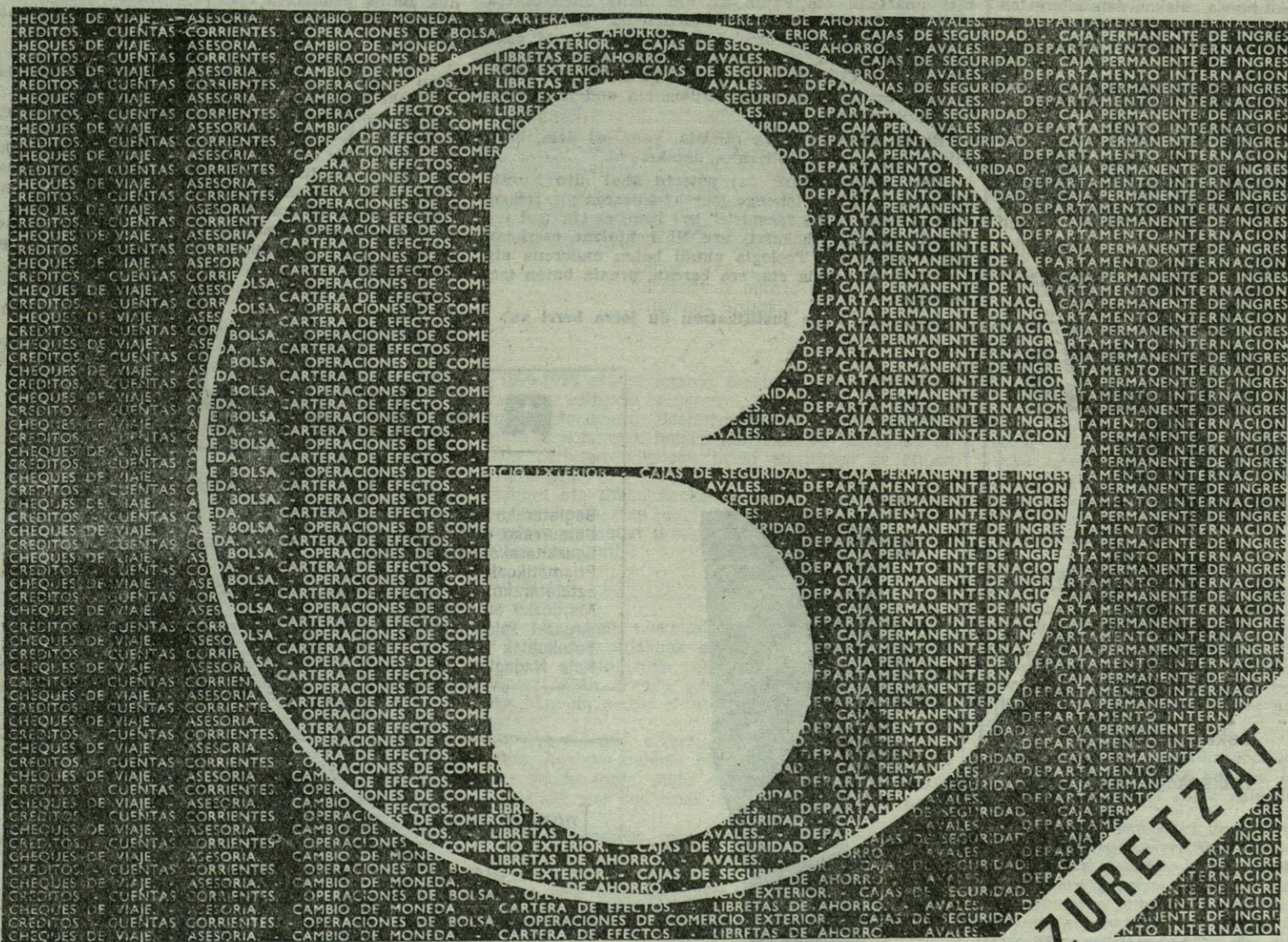
Monsieur,

Venant de recevoir votre lettre, je vous écris ces quelques mots, pour vous transmettre que j'accepte le Prix que vous m'avez accordé.

Etant Basque et en conséquence Européen depuis la Préhistoire c'est un grand honneur pour moi d'avoir été choisi Prix Rembrandt 1975.

Comme vous le proposez donc j'aimerais bien recevoir ce prix dans ma ville natale, San Sebastian, au printemps 1975.

Mes cordiales amities.

EDUARDO CHILLIDA
Z. A.

**Bankaetxe
on batek arazo
asko koponduko
dizkizu.**

**Zenbat eta
eskurago orduan
eta errezago.**

Banco Guipuzcoano

**gertuan daukazu,
zure zerbitzuan prest
eta gogotsu.**

ZURETZAT

soraluze

Dannn! Dannn. Goizeko bedera-
ziak. Ohean nago. Ez dago zorio-
nez, motor zaratarik airean. Nun
aurkitzen naiz?

Haize bolada baten antzera izan
dira nere buruan galdera honeek,
gorputz zakar hau kabi bero-bero-
tik atera orduko. Aurpegia zerbait
busti egin ondoren, irteen dut he-
rrira. Nere adiskideak mendian di-
ra goiz-goizetik. Nik berri, nere
hezurak lan horretarako prest ez
dira ikusirik, herritxoa "aztar-
tza" erabaki dut.

Atzo heldu ginen Soraluzetik ho-
nera, Iruiñetik igaroaz. Nafarroa-
ko hiriburu zahar horretatik hone-
ra 150 km. ditugu. Jakarako bi-
deari jarraituz Puente la Reina
bidekurutzean dugu honerako zu-
zenbidea.

Egia esan, lehenbiziko "impre-
sioa" ez zan neretzako ain atsegin
gertatu. Ez da hemen bezte baz-
ter batzutan ikusten dan bedar or-
legi ezta ere zelai zabalik (Bela-
guan bezela adibidez). Dena harri,
eguzkiak erreta, zuhaitzak ere kas-
kar-kaskarrak. Herri inguruari be-
gira hari naiz idazten; ez ditut
ezagutu OZA ko mendiak; ziaro
politik ezan didatenez.

Atzo "kalejira" txiki bat egin ge-
nuen adiskide batek eta nik. Sar-
tu genuen gure muturra bazter gu-
zietan eta galdera ugari egin ere
bai. Hemen bizi dira 1.300 biztan-
le. Gehienak abereez dute ogibi-
dea. Gutxi gora-behera 1.500 bhei-
di dituzte eta zazpi mila ardi.
Horretaz gainera, han eta hemen,
ikusten dira oilo eta txerriak (He-
men deitzen diote urdaia). Bestal-
detik, OZA basoak dute beren al-
txorra, han ba omen, da egurra
ugari. Egur lanean ere ari dira
35 bat lagun herritik urrian dagoen
lantegi batean.

Hilerria piskat kanpoan dago.
Polita da. Erreka garbi baten gal-
nean, ondoan baseliza txiki bat
lagun duenari. Ibili naiz begira
eta han ere, toki galdu hartan ere,
gertatzen dira hemen bezela gau-
zak. Zergatik gurutze txiki baten
ondoa jartzen dira izugarriko
"etxeak"? Ez ahal gara danok ber-
din hil ondoren? Ez dakit... baina
garbi ikusten da gero munduan
ere "klaseak" izatea nahi dugula.

Lagun bat dut nuerekin. Txaku-
rra. Kanposantotik irteerakoan
zapaltzen ikusi nau (nere ibilkeria
narrasarekin) horma inguruak.
Zaunkaz ari da neri, eta isiltzeko
ahalaginak egink galdera bat nere
barruan. Bere arbasoren baten he-
zurak hankaperatu ahal ditut?
Hala bada, barkatu adiskide. Ez
bai dugu guk "personak" gure za-
harrak utzitako gauzekin halako
oroimenik, askotan.

Kalean nago. Haizearekin entzu-
ten ditut ardi, txerri, txakurrak
eta beste abereen "hitzaldiak". Ez
ahal da han berebil, lantegietako,
motor eta beste tresna hoi en bu-
rundadak entzutea baino atsegi-
nagoa?

Herria, denon antzera, eliz on-
doan baturik da, baldin etxe ba-
kar batzuk zerbait "aparte" badi-
ra ere. Jaungoikoaren etxea herri-
koaren aurrean dugu eta barruan
izan naiz. Sartzerantz ninjoala paper
bati bota diot begia. Ohar bat.
Honea hartzen zuen:

EL TEMPLO ES LA CASA DE
DIOS. SI NO VISTE CON RES-
PETO, POR FAVOR, NO ENTRE.

Idatzi hau zazpi hizkuntzatan
zegoen: Espainol, Katalan, Fran-
tze, Ingeles, Aleman, Italiano eta
Holandesez. Euskera ez dute hi-
zkuntza jaten jende honek. Ez or-
dea elizan izan diren denak, es-
kuz idatzirik hau ipinita baitze-
goen:

VASCO: ELEIZA JAUNGOI-
KOAREN ETXEA DA.

Zorionak eta mila esker ezagu-
tzen ez zaitudan euskaldun horri!

Euskera ez dut entzun hemen,
nere adiskidearena izan ezik. Bai-
na atzo, udaletxea ikusten ari nin-
telarik irakurri nituen abizen bat-
zuk euskaldunak, Irigoiti, eta Za-
balza adibidez. Nunbaiten entzuna
dut inguru hau aspaldiko garai ba-
ten euskalduna zela. Ordukoak ote
dira abizen honek? Lehengoak al-
de batera utziaz, orain erdalduna
agertzen da.

Gertakizun hau buruan harturik
galdera bat sortu zait. Ez ote da
gertatuko gauza berdina SORALU-
ZEN? Galduko ahal da EUSKE-
RA gure txoko maite hontan? Ba-
dugu ikastola, baita gaueko alfa-

betatze lanak ere. ZIAROX ONDO
DAUDE, beharrezkoak dira. Bai-
nan danak alferrik GU euskeraz
mintzatzen saiatzen ez ba gara
ETXEAN eta KALEAN. Denok on-
do dakigun gauza da baina, garaia
urreratzin danean honek dira gu-
re erantzunak: "NIK EZ DAKIT",
"ALAKOK" FARRE EGITEA NA-
HI DU NERE KONTURA". Ez di-
ra atzekin honek nahikoak, laster
agertzen ditugu gure nortasun eta
gizonkeria beste alor batzutan. Ea
noiz uzten dugun lotsa eta eta
bihotz-bihotzetik irtetzen duen
eran, EUSKERAZ, mintzatzen ga-
ren.

ASALIA

mutriku

GABON JAIK

Igaro zaizkigu Eguberri, Urtebe-
rri eta Errege jaiak, alai eta pake
ederrean igaro ere. Eguberri egu-
nean, goiz-goizetik, ikastolako nes-
ka-mutikoen talde bikaina atera
zen «Olentzero» berekin zutelarik,
gabon-abesti goxoak abestuz, erri
osoaren pozkarri. Ikustekoa zen
aurtxo auek erriko kaleetan zear
zabaldu zuten alaitasuna.

Arratsean, ez zan ifioiz bezelako
gabon girorik nabaitzen. Jendea bai
ugari, alde guzietan jendea beste-
rik ez zan ikusten, baina... ez abes-
ti bat, ez irrintzirik, ez txisturik...
ezertxore ez. Non dira Gabon ga-
betako «OLENTZERO» abes-talde
aiek? Non dira, ardandegietan, baz-
kunetan eta kalez-kale entzuten zi-
ren eusko abesti eder aiek? Pena-
garria, ain geure-geureak ditugun
oitura ederrak zabarkeriaz uztea.

GAIXO ETA ZAARREN ALDE

Urtero bezala aurtzen ere, GA-
XOEN ELKARTEAK eratuta, erriko
gaixo eta larogei urtetik gorako
zaarrei zerbait esku-erakutsi azal-
tzeo diru biltzea egin zen, lagun-
tza onen bidez gure erriko gaixo
eta zarrak Errege egun alai bat
igaroz zezaten. Bein eta berriro gu-
re erritarrak zintzo erantzun zuten
borondate aundienaz lagunduaz.

JESUS NAZARENOAREN
EGUNA

Urtarrillaren irugarrenengo igandez
ospatzen degu mutrikuarrok Jesus
Nazarenoaren egun aundia. Ikusga-
rriak izaten dira Jesus Nazareno-
aren omenez egiten diren elizki-
zunak. Ikustekoa baita, gure erri-
tarrek, bereziki arantzaleek, elizki-
zun oietarako duten jaiara bizia
ere. Izan ere, aundia da, egiaz eta
benetan, Itsas-glizonen zaindari den
Jesus Nazarenoak gure errian duen
maitasun berezia. Egun oietan zen-
bat eskeintza, eskari eta oitotz
eder!

Zenbat abesti! «Pekatarik triste-
a» «Damu det Jauna» «Barkazioa Jau-
na» eta zenbat eta zenbat onela-
ko abesti eder... Kanpotar jaun
agurgarri batek onela zion: «Gau-
za aundiago eta ederragorik nik
lñun ez det entzun eta ez ikusi
ere. Erri kanta zer den jakin nai
duenak bijoa Mutrikura egun oie-
tan».

Ona emen egun oietarako anto-
latu diren elizkizunak. Urtarrillak
11 (larunbata).

Arratseko 7 eta erdietan, bede-
ratziurrenaren asiera. Osteguna,
ostirala eta larunbatean, ordu be-
rean, itzaldiak.

19an, igandean: Goizeko zortzie-
tan Meza eta Jaunartze nagusia.
Amaiketan, Meza Nagusi abestua.
Arratseko 6 eta erdietan: Bede-
ratziurrenaren amaiera, Arrantzal-
leen. Salbea abestuz, eta Nazare-
noaren kutunari mun emanaz, bu-
kaera emango zaio urteroko eleiz-
kizun eder oni.

AGUR, OSABA!...

Egun batzuk besterik ez dira
igarro ANDONEGI eta ALBERDitar
JOSE LUIS it zaigula. Goian bego.
Bere eriotzak utzitako naigabea
oraindik biotz muñean daramagula
esan dezakegu. Ain zen jator eta
alaia!... Baina, «nolako bizitza, ala-
ko eriotza» esan oi da, eta egia.
Jose Luis bere bizitza izate gar-
bi eta zuzenaren ondoren, goi-es-

karrez inguraturik eriotzak aldatu
zuen ondo merezia zuen betiko zo-
rionera. Irugarrendar eta Jesusen
Biotzaren Bilerako bazkide zintzoa
eta Jaungoiko zale benetakoa izan
zen. Bere elburu «Jaungoikoa eta
Euskera» ziren. Aitorren euskera
aberatsa eta euskal oitura garbiak
biotz-muñetik maite zituen. Aintzi-
ñako euskaldun-asabengandik ze-
torkion sinismen sendo eta oitura
garbiari jarraituaz, non nai eta noiz
nai, itzez eta abestiz azaltzen zuen
bere onbidetasuna, euskaldun-fede-
dun agerturik.

Jose Luis, ZERUKO ARGIAren
arpide zintzo eta irakurle azkarra
genuen. Zeruko Argiako berrak
zaar eta berri guztiak, itzez-itiz ira-
kurri, ikasi eta laster abestuko zi-
tuen, bertso bakoitzari bere kur-
pilla emanaz. Orrelakoxe jatorra
zen Jose Luis «Polio». Agur osaba,
laster arte!

Ar bezate bere emazte Belaus-
tegitar Martina, seme-alaba eta
senditar guztiek, gure samin-agur
biotzekoena.

ANDONEGItar Z.

ataun

Giroa geroz eta zikinagoa eta
zaratatsuagoa jartzen ari zaigula
esateak ez du inor harrituko. Hor-
tatik hemen Ataunen nahikoa li-
bratu gara, baina itxura denez,
gauzak okertzen hasiak omen di-
ra, ez ordea herritarren boronda-
tez; hemen datza lehenengo aka-
tsa.

Arratetako harrobiak sortu ditu
ez nola-nahiko zurrumurrak eta
marmarrak.

Azkeneko aldiari, berebiziko ho-
tsak eta etxe-dardarizkoak jasan
beharrean aurkitu da, ia Elbarre-
na inguruko hauzo guzia. Jendea
bizi den tokietan horrelako danba-
darik eta leherketarik ezin daiteke
onar, bestela geroz eta tiro haun-
diagoak egiten hasiko dira, oker
haundiren bat egin artean azke-
nean eta orduan berandu izanen
da...

Gainera orain bi hilabete inguru
izan zen leherketa batetan argia
kendu eta ur-bide batzuk ere le-
hertu ziren. Ta gauza hauek ez
diote inori mesederik egiten.

Lehenik lan-klase horietarako ze
lege daudne eta betetzen dituzten
ikusi beharko litzake, ta oraindik
legeak babesten baditu, herri-bar-
nerako lege bereziak ezar, bada ge-
hiegieria batetan erorita daudeta
eta inork ezer esaten ez badu eta
neurriak jartzen ez badira, berriz
ere lehenean jarraituko da. Ta az-
kenean herria da beti bezala gal-
tzen aterako dena, baina noizbait
irabazten ere ikasi beharrean gau-
de... Entzun behar duenak entzun-
go ahal du behintzat.

Beharrak beti «behar» dira, eta
nun-nahi eta geroz eta gehiago sor-
tzen dira; hau herrigintzan bede-
ren nahiko nabarmen gelditzen da.
Beharrei erantzuteko Elizak BE-
HAR BEREZIAK deituriko eska-
bidea sortuaz, eskertzeko jokaera
bat hartu du, nola nahita ere;
ikusiko dugu zenbat irauten duen.

Ta gizarteko behar eta premia
larriak ikusteko, ez dago karrera
beharririk, bada hezurretaraino sar-
tua duguta. Mila eratako erantzun-
ak eman edo bilatu beharra izan
ohi da, beharrak arintzeko edo
asetzeko. Ta hedatuena zozketare-
na da. Alde guztietatik zenbakiak,
hontarako, hortarako baina zerta-
rako? Askotan zenbait zenbaki edo
zozketa txotxolo eta xeble ikusi
ohi da, ez buru eta ez hanka.
Jendearen borondatez baliatzen di-
renak, etekin pertsonalei begira,
hori al da beharra? Horrelakoei
uko egin behar zale. Beharrari
erantzutea ondo dago, baina jen-

dea engainatzea eta xukatzea bes-
te bat da, eta gure herrietan ho-
lakoak nahiko eta gehiegi ikusten
dira.

MAKOTA

saldias

BATAIOAK

Tabernako Joanita eta bere se-
nar Martiñek, joan den illabete
ertan, alabatxo izan zuten, Irui-
ñeko San Joan de Dios klinikan.
Abenduaren 15garrenean bataia-
tu zuten Labaingo elizan. «Edu-
ne» izena jarri zioten. Bere izeba
Anttoni eta senarra izan ziran ba-
taioko aututxi-amatxiak.

Auniz urtez biotz-biotzetik Joa-
nita eta Martiñi, Anttoni eta be-
re senarrari, eta gainerako fami-
liako guziei.

BIXENTE JOAN ZAIGU

Ustearen kontrako gauzak ger-
tatzen dira. Inork etzuen uste Bi-
xente moldatuko zenik bere base-
rria saltzeko. Guk genuen uste ori
ustela atera da Bixenteri buruz.
Gainera Bixentek diru onean sal-
du du azkenean bere baserria, lau-
tenogeita a mar milla durotan
(450.000 ptas.) Urte-berriak arte
bertan segitu nai zuten, baina etzen
gauza. Eta orregatik joan da Eli-
zondora. Ango «Miserikordian» sar-
tzeko asmoetan, onezkerio sartua
ez baldin bada. Eguneroko bere
gastuak pagatuz, pasatzeko asmo-
etan da bere bizitzako azkne-egu-
nak. Elizondora joaten geranean,
ia oroitzen geran Bixentek eta age-
rraldiren bat egiten diogun.

Goraintziak biotz-biotzek Bixente
adiskide xintxo eta fiñari.

ETXEAK BERRITZEN

Husioa edo gogoa da gizonak
duen doailarik onenakoa bat. Ori
ez bageñu, ez geñuke ezer egien.
Ori dela-ta edo, gure errian, aur-
tengo urte ontan, etxe zaar be-
rritze batzuk egin dira: Arretze-
koak, Danbolingoak, Olazarrekeak
eta Joanketenekoak Idirtea. Aur
mutur zikifiari arpegia garbitzen
zaionean zeñien polita eta majoa
agertzen den! Etxe oieri berdintu
gertatu zale. Beste edertasun ba-
ten jabe egin dira, eta erria ede-
tzen dute. Zorionak etxe oietako
guziei.

TELEBISTAK

Gorako telebista abea Azaroan
lanean asi zen. Orain emen oso
ongi ikusten. Bazen ordua.

Telebista saltzalleak ez daude lo.
Dagoeneko iru etxetan jarri dituz-
te. Ez da gauza txarra bear be-
zala erabili ezkerio.

Kriterio edo irizmen batzuk bear
dira mundura ireketzeko bide bear
bezala erabiltzeko.

BEI ERIAK

Berriro erriko eta baserritako bei
guzieri «Tuberkulina» inyezioa
eman zieten. Gaitzak joak gutxi
atera dira, baina gutxiago aterako
ziran berriak erostean jarri izan
balitzaie. Emon aurrera bei berria
erosterakoan zer egin bear dugun:
inyeziori sartu, eta orduan izanen
dugu segurantzia guzia.

Beste aipagarri bat ere bada:
beia gaizki duenari laguntza ema-
teko elkarganatzea. Au egin zeñu-
tenek oso ongi egin zenuten eta
aurrera segi berdin.

SALDISTAREAK

errezil

ZORIONAKI

Beti izan det, euskal-galetako za-
letasuna, eta zaletasun orrek era-
ginda edo, baita ere euskal-aldiz-
kariak irakurtzeko, eta alditan bai-
ta ere erriko albisteak bildu eta
Z.A.R.a bidaltzeko. Esan bear det,
zaletasuna bakarrik dela. Afizio
utsa. Euskarari lagundu naian egin
oi dedan lana.

Baifia oraingo onetan, bestetan
baino gustoago, poz aundiago ba-
tekin natorkizue. Ta egun alaitu
eta paketsa auetan, aundiagoa egin
da poz au. Bide batez, euskal erri
osoan nere ZORIONIK beroenak,
eta URTE-BERRI ZORIONTSUA, opa
diot.

Leengo egun batean, GOIZ-ARGI
aldizkariari, begira nengoela, zer-
ikusiko, ta... ERRI-ERRI saillean
ERREZIL-GO albisteak, alajaila.
Etzan nere poza txantxatoka.

Eta inork pentsa ez dezan, ge-
zurretan ari naizenik, ikus beza,
GOIZ-ARGI, 220-garren zenbakia,
1974go 4-an, eta antxe arkituko du,
Errezil-go albisteen berri, «ERNIO-
PEK» izenpetua.

Ez det ezagutzen delako «ernio-
pe» ori, izen orrekin beintzat. Bal-
ña, esan bear, oso idazle egoki eta
txukuna dela. Albisteak labur, bal-
ña garbi, ematen ditu. Gustatu zal-
gu «erniope» orren egokitasuna eta
erraztasuna.

Gure aldetik, zorionik beroenak
eta aurrera ere jarrai dezala ore-
laxe. Gure aldetik, pentsa dezala,
arrrera ona izango duala. AURRERA!

DIRUA

Egun auetako junta batean, Di-
putazioak, beste eri askoren ar-
tean, Errezil-i, diruz laguntzea era-
baki zuan.

Ez da pilla aundia, balñan utsa
baino ohea. Diru ori, 96.000 peza,
eskolak zuzentzeko omen da. Obe-
to esan da «edificio escolar». Do-
nostia egunkari batek zekarren
bezela. Baina nere galdera, esko-
lak ala udaletxea? Nola eskolak
eusten, dion besterik ere, bientza-
ko ez da galzki etorriko.

Diru ortatik arreglatu bear omen
da erriko frontoia ere.

Arreglatu bai, balñia, afizioa sor-
tu ere bai.

ERNIO-ARRI

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS b'rtan
balio merkeago erosiho duzu

Martín Arzu, 1

ONDARRABI

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

Ez dakit xuxen egia den, baina bitan baino gehiagotan entzuna dut, Gipuzkoako Goierri bailara, gaineratikoak ezbezala dela saltsa leku aspaldi honetan.

Hala den ala ez, irakurleak du erantzungo. Den den, maila batetan ala bestetan saltsa lur denik ezin ukatu. Eta horregatik, horren sustraia zein den, horixe da guztiok jakin nahi genukeena.

Alde horretatik bada gure artean ikertzailerik asko. Talde bat nahi nuke, ordea, oraingoan plazara erakarri. Siadeco taldea. Orain denbora gutxi Arrasatetaz liburu bat bota zuena. Eta orain Goierri honetaz. (I).

Badirudi, izan ere, denbora luzez sator lana egin ondoren, isileko lanaldiaren frutuak argitara atera nahirik agertzen zaigula. Siadeco talde hori.

Hona, bada. Goierritaz agertzen digun liburu honek argitzen ahal gaitu zer bait aipatu bailarako gorabeheraz.

Artikulu honetan eta ondoren datozkenetan, liburu bereko konklusioak bildu nahi nituke Z. A.ko irakurle presatuarentzat.

I. GOIERRI: GEOGRAFI ETA GIZA IKUSPEGIA

19 herri edo udalek osatzen dute Goierri bailara: Abaltzizketa, Arama, Ataun, Beasain, Zegama, Zerain, Ezkioga-Itsaso, Gaintza, Gabiria, Idiazabal, Itsasondo-Altzaga, Lazkao, Legorreta, Mutiloa, Olaberri, Ormaiztegi, Segura, Ordizia, Zaldibi.

1970eko Abenduaren 31ko zenbakuntzaren arabera, 41.808 bizilagun zituen Goierri. Eta bailara osatzen duten udal edo herriak hiru zonatan bana daitezke. Bata, hiritartu edo industrial (Beasain, Ordizia, Lazkao eta Olaberri); hor dira industria, komertzio, ikastetxe, jolastoki eta bestelako zerbitzu nagusienak. Bestea, tartekoa da (Zaldibi, Legorreta, Ormaiztegi, Idiazabal eta Zegama); zona hau ere hasia da industriakuntza eta hiritarkuntza bidea hartzen; ez du, ordea, lehengoak hainako autonomiarik zerbitzu aldetik. Hirugarrena, landa lurraldea da, baserri girokoa, hiritartu gabea.

Azken 70 urteotan bi halako egin da Goierri jendetza aldetik. Ez du izan, alabaina, ugalketa jarraikirik. Bi haro nagusi bereiz daitezke, hain zuzen: 1900-1950 bitartea eta 1950-1970 bitartea. Lehenengoan, jendetza galduz joan da Goierri: jaio-hil aldea baino ugalketa txikiagoa ukan bait du hain zuzen. Bigarren haroan, aldiz, itxuragabe-ko ugalketa ukan du; honetan, faktorerik nagusia etorkinak izan dira; hain zuzen, 1965ean bailaran ziren 7.000 etorkinetarik 6.000, 1950ez geroztik etorriak ziren.

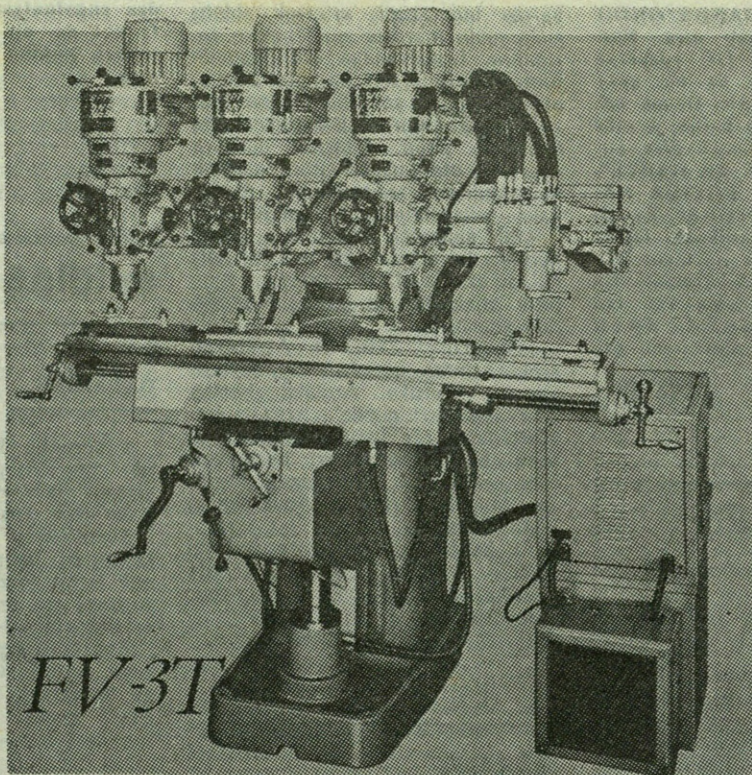
Denboraldi guztian, 1950-1960 salbu, Gipuzkoa osokoa baino txikiagoa izan da Goierriko jende ugalketa. Hiru bailaratan bakarrik izan da Goierri baino txikiagoa: Tolosalde, Urola Erdialde (Azpeitia-Azkoitia) eta Kostalden. Gipuzkoano beste bost bailaretan ugalketa handiagoa izan da; batipat, Urola Garain (Zumarraga-Legazpian) eta Eibarralden.

Bestalde, bailara hauen industri garrantzia ere ordena berean datorrela nabari da. Ondorioz esan dezakegu, jende ugalketa industriakuntza mailari darraiola: industria hazi, eta jendetza ugaltu.

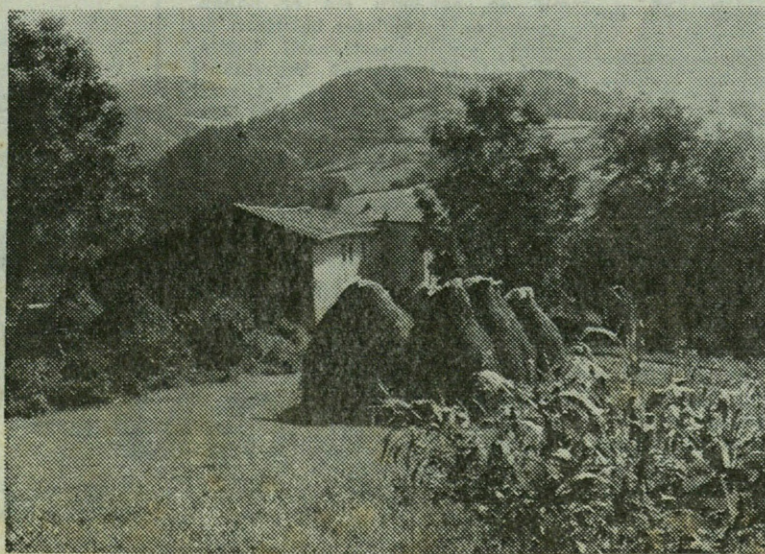
Geografi aldetik, egoera berezi berezia du Goierri. Nafarroa eta Arabaren mugan, hiru probintzi arteko lotura egiten du. Eta hori, bide komunikabideetan ezezik, sozio-kultura aldetik ere nabari da. Hain zuzen, nola jende ugalketa aldetik hala industriakuntza aldetik, esan dezakegu, tartean aurkitzen dela: batetik, Bizkaia eta Gipuzkoa dituelarik, eta Nafarroa eta Araba bestetik.

II. DEMOGRAFI ETA SOZIAL EGITURA

Demografi aldetik, bi problema nabari dira Goierri bailaran. Gazte jende asko, batetik, eta etorkin talde izugarria, bestetik. Biak elkarri lotu-

“GOIERRI BAILARA INDUSTRIGINTZA BIDEAN” (I)

rik. Goierriko jende gaztetasuna, hein handitan, imigrazioari bait dario.

Jendetza osotik % 30, 7, 15 urtez behekoa da. Honek, jakina, indar handia adierazten du, baina orobat eskakizun handia ere: eskola, lanpostu, e.a.

Ikaskete aldetik, jende larriaren artean, maila apalean geldituriko jendetza handia nabari da. Gazteen artean, neurri hobexegoa da haatik. Gaurko gurasoak eginahal handia ari bait dira egiten beren seme-alabei eskola maila egokirik emateko. Baina egundoko prolema beste alde honetatik dator: jende ikasiarentzat ez dela lanpostu berezirik sortzen; gure industrial jendeak, bailaren sozial prolematikari ez, baina diru iturri opo eta aisagoari begiratzuz, peontza laneko postuak bait ditu buruan.

III. EKONOMI EGITURA

Lehen sektore edo laborantzaren, 1970. urtean, 1.700 langile ziren (langile jendetza osotik % 11); bigarren sektore edo industrian 10.256 langile, hau da, langile jendetza osotik % 66,3, eta hirugarren sektorea edo zerbitzutan 3.500, hau da, % 22,7.

Ikusten denez, industria lana da nagusien, eta neurri handitxoan. Zerbitzuak, izan ere, oso apal gelditzen dira. Bai Bizkaia eta gaineratik Gipuzkoarekin gonbaratuz, bai, eta batez ere, beste erresuma aurreratuagoekin gonbaratuz, egundoko desorena edo desekilibrioa nabari zaio Goierriko sektore arteko proportzioari.

IV. EKONOMI EKINTZAREN HISTORI EBOLUZIOA

Ez dugu dokumenturik histori eboluzio hori nahi bezain zehatz adierazteko. Halere, bai arrastorik aski gain ikuspegi bat izateko.

Hasera batetan, orain 10.000 urte bitartean edo, ihizetik bizi bide ziren gure arbasoak. Ihize, arrantzotz eta lurrak berez ematen duenetik. Joxe Migel Barandiaranek lanik asko egin du puntu horri buruz. «Jentilbaratzak» bide zituzten beren batzar leku.

Ondoren, artzainak etorri ziren. Abereak hezi eta haziz. Sendo ezarri ziren Goierri. Toki aproposak zituzten bertan: Aralarko eta Haizkorriko mendiak eta inguruko mendixka. Sendo ezarri zela esan dugu. Horren frogari handiena, hona: laborantzarekin batera gaur bertan ere gogor eusten zaiola artzantzari.

Hurrena, laborantza finkatu zen. Goierri dagokionez, Juan Arin-ek bere «Toponimia y vida rural en Ataun» liburuan zehaztasunik aski ematen du. Autore berak dionez, Goierri, XII. eta XIII. mendetan nagusitu bide zitzaion laborantza artzantzari. Ez aisa, ordea. Izan ere, artzaiak kontra jarri zitzaizkion. Laborantzak jabetza pribatua bait zekarren, eta artzaiei kaltetan.

Industria, berriz, aski berandu eraiki zen Goierri, Gipuzkoa osoan bezala. XIX. mende erdi aldetik aurrera. Trenbidea (1863) eta elektrika zentralak sartzean. Halere, bazen lehendik ere zenbait burdin ola (Igartza Beasainen, Mirandola Legazpian, e.a.).

Industriak, bere oldarrik handiena, 1900-1920 bitartean izan zuen; batipat, lehen mundutar gerratean. 1936ko gudu ondoren, berriro, eragin handia ukan zuen. Batipat, oinarritzko metalgintza eta metal landuketa sailetan gertatzen da bultzadarik nagusia.

Halatan, Goierri hain nabarmena den fenomeno gertatzen da: industriarik guztiz gehiena metalgintza ingurukoa dela. Haniztasun gutxiko industriagintza, beraz.

OHARRA

(I) GOIERRI BAILARA INDUSTRIGINTZA BIDEAN. Siadeco-k. GERO argitaldaria.

METAL-ITTURRI